

בר יוחאי

בר יוחאי שָׁמֵן מְשַׁחַת קִדְשִׁי¹, נְמַשְׁחֶתָּ מְמִדַּת הַקִּדְשִׁי², נְשִׂאתָ צִיץ נֶזֶר הַקִּדְשִׁי³, חֲבוּשׁ
עַל רֹאשְׁךָ פְּאֵרֶךְ.

בר יוחאי נְמַשְׁחֶתָּ אֶשְׂרִיף⁴ שְׁמֵן שִׁשׁוֹן מִחֲבֵרֶיךָ⁵:

בר יוחאי מוֹשֵׁב טוֹב יִשְׁבֶּתָּ, יוֹם נִסְתָּ יוֹם אֲשֶׁר בְּרַחֲתָ⁶, בְּמַעְרוֹת צוּרִים שְׁעַמְדַת⁷, שָׁם
קִנִּיתָ הוֹדֶךָ וְהִדְרֶךָ⁸.

בר יוחאי וכו':

בר יוחאי עֲצִי שְׁטִים עוֹמְדִים⁹, לְמוֹדֵי הֵם¹⁰ לְוֹמְדִים, אֹר מִפְּלֵא¹¹ אֹר הֵיקוּד¹² הֵם
יֻקְדָּים, הֵלֵא הֵמָּה יוֹרוֹךְ מוֹרֶךָ¹³.

בר יוחאי וכו':

¹ עי' מלואים אות א.

² פי' ירד המשח רבות אליו מאחר והיא גילה אותו, עי' מלואים אות א.

³ עי' מלואים אות ב.

⁴ עי' לעיל הערה 2.

⁵ עי' תהילים (מה ח): אֶהְבֶּתָּ צֶדֶק וְתִשְׁנֵא רָשָׁע עַל כֵּן מִשְׁחָךְ אֱלֹהִים אֶלְהִיד שְׁמֵן שִׁשׁוֹן מִחֲבֵרֶיךָ:
ועי' מלואים אות ח.

⁶ עי' שבת לג ע"ב: אזלו טשו במערתא איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא והוו משלחי מנייהו והוו יתבי עד צוארייהו בחלא כולי יומא גרסי בעידן צלויי לבשו מיכסו ומצלו והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבלו איתבו תריסר שני במערתא אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן לוֹדְעִיָה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזירתיה נפקו וכו' דמעיקרא כי הוה מקשי רבי שמעון בן יוחי קושיא הוה מפרק ליה רבי פנחס בן יאיר תריסר פירוקי לסוף כי הוה מקשי רבי פנחס בן יאיר קושיא הוה מפרק ליה רבי שמעון בן יוחי עשרין וארבעה פירוקי.
תרגום:

⁷ עי' מלואים אות ג.

⁸ הוד והדר הם נו"ה

⁹ עי' זהר ח"ב קמז ע"ב: ועצי שטים הא אוקימנא דאינון שרפים עמדים כמה דאת אמר (ישעיה ו ב) שרפים עמדים ממעל לו מאי ממעל לו ממעל לההיא קליפה ואי תימא האי קרא בקודשא בריך הוא אתמר והא אתמר (שם א) וארא[ה] את (יהו"ה) [אדנ"י] את דייקא כגוונא דא דכתיב בהאי קרא דכתיב (שם) ושוליו מלאים את ההיכל את דייקא לאסגאה ההיא קליפה כיון דאמר רזא דההיא קליפה כתיב שרפים עומדים ממעל לו ממעל לההיא קליפה:

תרגום: "ועצי שטים" הרי בארנו שהם שרפים עומדים, כמו שנאמר "שרפים עומדים ממעל לו". מה זה "ממעל לו". ממעל לאותה הקליפה. ואם תאמר שפסוק זה נאמר על הקדוש ברוך הוא, והרי נאמר "ואראה את ה'", "את" דווקא. כדוגמא זה שנאמר בפסוק הזה, שנאמר "ושוליו מלאים את ההיכל", "את" דווקא, לרבות אותה הקליפה. כיון שאמר את סוד אותה הקליפה, נאמר "שרפים עומדים ממעל לו", ממעל לאותה קליפה.

¹⁰ נו"ה (ז"ח לד ע"ד).

¹¹ עי' גר"א בת"ז קלח ע"א, ש'מופלא' עניינה אוריא, ו'מכוסה' היא מו"ס [אמנם עי' ביאורים ח"א כ ע"ד שמשנה הגרסא כאן, שמכוסה למעלה ממופלא, וע' ס"י יד ע"ג שגורס כמו שכתוב בביאורים, וכן בת"ז ג ע"א ד"ה דעליה] [אמנם, עי' בהגר"א בס"י יא ע"ב מופלא על א"א בסוד פלא, ומכוסה עתיק שהוא מכוסה בא"א]. ואתיא כדברינו, שהבירורים נעשו על ידי הזיווג ביניהם.
ועי' מלואים אות ד.

¹² עי' פרדס רמונים (שער כג פרק א): קראו לנצח אור היקוד מטעם כי גלגלו נוגה שהוא מכניס אהבה היוקדת בלב החושק.

¹³ עי' שער מאמרי רז"ל (מדרשים): אליהו ז"ל נפרש מבני אדם ונעשה מלאך לא נשאר לו כח לפתוח ולחדש בתורה להיות כי לא בשמים היא ולא נשארה תורה בעליונים כלל וע"כ איננו יכול זולתי לספר לת"ח התחתונים ממה שנתחדש בישיבה עליונה של הת"ח העליונים הגדולים לכן אמר על פומא דאליהו אתגזר האמנם הת"ח יש להם יכולת לפתוח ולחדש בתורה כל מה שיראה להם וכמש"ה על פי התורה אשר יורוך כו', ואעפ"י שנפטרו מזה העולם כמו שמצינו בזוהר בהרבה מקומות דאמר כך פתח ר' מתיבת' כו' ובמתיבת' דבצלאל ואהליהב וכיוצא באלו הצדיקים יכולים לפתוח בתורה ולחדש כל מה שירצו לכן כתיב בהו ר' פלוני פתח וכיוצא מאלו הלשונות נמצינו למדי' כמה גדלה מעלת ישראל מכל האומות ומכל שאר המלאכים שהמלאכים נק' עבדים וישראל נק' בנינים שנא' בנינים אתם לה' אלהיכם ע"כ כנלע"ד שמואל ויטאל בן הרב המחבר אבא מארי כמהר"ר חיים ויטאל זלה"ה:

בר יוחאי

בר יוחאי ולשדה תפוחים¹⁴, עליה ללקט בו מרקחים¹⁵, סוד תורה כציצים ופרחים¹⁶,
נעשה אדם נאמר בעבורך¹⁷.

בר יוחאי וכו':

בר יוחאי נאזרת בגבורה¹⁸, ובמלחמת¹⁹ אש-דת²⁰ השערה²¹, וחרב הוצאת
מתערה²², שלפת נגד צורריך.

בר יוחאי וכו':

בר יוחאי למקום אבני שיש²³, הנעתה לפני אריה ליש²⁴, גם גלת כותרת על עיש²⁵,
תשוירי ומי ישורך²⁶.

¹⁴ עי' אד"ר קלה ע"ב: והוא טלא דנטיף נטיף כל יומא לחקלא דתפוחים - יסוד דנוק' מכונה "חקל תפוחין קדישין". והטעם, שכן בבחינה זו הוא חותם אורות דאצילות הנכללים בד' השמות אה"ה והו"ה באו"א, והו"ה אדנ"י בזו"נ, ויחד הם בגי' חק"ל. וע"ש הוא שנק' חקלא דתפוחין, שכן נכללים בה ב' הגוונים חיזור וסומק (ב"ע קנב ע"א).

עי' אד"ר רפח ע"א: ומההוא זעיר אפינ נטיף לחקל תפוחין, וכל חקל תפוחין נהירין מההוא טלא - כל העולם הזה בכללות מכונה "שדה של תפוחים". אבל עצם הכינוי "שדה" הוא סוד גן עדן התחתון, ומשם הוא שבא שפע גם לעולמינו זה כפי מעשינו בקיום התורה והמצוות, ואז נעשה תיקון בעולם הזה הנהיה בבחי' ג"ע כפי התיקונים הנעשים בה (מ"א יד).

¹⁵ עי' זהר ח"ג רט ע"א: הובא במלואים אות ה.

¹⁶ עי' שבת קמה ע"ב: הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל תני רב יוסף אלו תלמידי חכמים שבבבל שעושיין ציצין ופרחים לתורה. ועיי"ש אפיקי ים: ת"ח שבבבל שהתורה נתנה בסתימות והעלם, וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כבר נרמז בתורה שבכ' והוא בכח לבד. וע"י טורחם ויגיעם מוציאים תילי תילים הלכות מן הכח אל הפועל. והם הציצים ופרחים שעושים לתורה, וע"י הם עושים פירות להורות הלכה למעשה שהם הפירות הטובים עשיית המצוות בפועל. ולכן הלכה שהוא צורך למעשה נמשל לפרח שממנו יוצא הפרי.

¹⁷ עי' מלואים אות ו.

¹⁸ עי' פע"ח יג ע"ג: אוזר ישראל בגבורה, היינו הנוקבא שיצאה במקום המתנייים שלו, מקום אחורי האיזור, דהיינו הת"ת שלו מאחוריו, וזהו אוזר ישראל, דהיינו הזעיר, בגבורה היינו שנוטל הגבורות מסטרא דלבא בינה.

¹⁹ עי' מלואים אות ז.

²⁰ עי' זהר ח"א קמז ע"א: נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו ותנינן ימינו דא תורה דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת.

ועי' תיקו"ז עד ע"ב: וכל ספירן מתקשרין בימינא בגין דעליה אתמר (דברים לג ב) מימינו אש דת למו מימינא אתייהיב אורייתא בגין דא (ישעיה סג יב) מולך לימין משה זרוע תפארתו. ועיי"ש בגר"א שמצדיין לדברי האד"ר קמב ע"ב: ותאנא בהאי ימינא מתאחדן תלת מאה ושבעין אלף רבוא דאקרון ימינא. ועי' ב"ע (רמא ע"א): "ימינא" הוא כינוי למידת החסד וה"ח דדכורא נכללים בו. ה"פ חס"ד הוא ש"ס, ועם שורש החסד ה"ה י' שבאוריא, סה"כ הוא עולה למספר ש"ע. שורש אוריא ברזא דא' וברזא דיו"ד, שכן צורת א' הוא יו"ד, ולכן הם ש"ע אלף רבוע, כאשר כל ריבוע הוא יו"ד אלפים.

²¹ עי' (דברים כב טו) ולקח אבי הנער ואמה והוציאו את בתולי הנער אל זקני העיר השערה.

²² עי' תיקו"ז ט סע"ב: שם יה"ה י' דיליה ברישא דחרבא מרגלית מליא סגולתן ברישא דחרבא דלית מאן דנצח ודאי למארי חרבא דא ובה נצח לכל סטרין אחרנין ולית חד קיימא קמה גופא דהאי חרבא ו' זכאה איהו מאן דידע לאניף ליה בידיה לכל סטרא עילא ותתא וארבע סטרין בשית ספירן תרין פיפיות דחתין בהון עילא ותתא מתרין סטרין אינון ה"ה ונקודה אלה"ם והיינו נרתק דיליה ובגין דא בינה נקודה אלה"ם כגוונא דא יְהוָה כמה דאתמר:

תרגום: שם יה"ה י' שלו בראש החרב, מרגלית מלא סגולות בראש החרב, שאין מי שמנצח ודאי לבעלי החרב הזו, ובה מנצח את כל הצדדים האחרים, ואין אחד עומד לפניה. גוף החרב הזאת ו', אשרי מי שיודע להניפה בידו לכל צד: למעלה, ולמטה, וארבעה צדדים, בשש ספירות. שתי פיפיות שחותך בהם מעלה ומטה משני צדדים, הם ה"ה, ונקוד אלה"ם, והיינו הנרתק שלו, ולכן בינה נקודה אלה"ם כדוגמא זה יְהוָה כמו שנאמר.

בהגר"א: ברישי דחרבא - מקום אחיזת החרב: דלית מאן דנצח כו' - שכאן אין כלל אחיזה לחיצונים, כי אף שגם בבינה אין להם אחיזה, מ"מ דינין מתערין מינה (זהר ח"א רכ ע"ב): לכל סטרא - דהוא ו"ק, וז"ש בשית ספירן: אינון ה"ה - דכל פה הוא בה', שקבועין בה ה' מוצאות, לכך נקרא פה מלכות, כמ"ש בהקדמה שניה (יט ע"א), וכן בינה כידוע: ובג"ד בינה כו' - דשם הו"ה הוא בינה כנ"ל בנקודת פתח, ומסט' דילה החרב על הס"א:

²³ עי' מלואים אות ט.

בר יוחאי:

בר יוחאי בקדש הקדשים, קו ירוק²⁷ מחדש הדישים²⁸, שבע שבתות סוד המשים²⁹, קשרת קשרי שין קשרי³⁰.

בר יוחאי:

בר יוחאי יוד חכמה קדומה³¹, השקפת לכבודה פנימה³², שלשים ושתיים נתיבות³³ ראשית הרומה³⁴, את ברוב³⁵ ממשח³⁶ זו אורף.

²⁴ ע"י מלואים אות י.

²⁵ ע"י ראב"ד הק' לספר יצירה: כאשר יחרב העולם מצד הדין והכס"ל אזי הכימה מוציאה מזרות מכתר עליון י"ב הויות שלו בעתו של עליית הכימה שהוא התלי כדי לחדש עולמות ואז ועיש שהיא העטרה על בניה תנחם פי' תתנהג פי' בפרצופין המשתלחין בה וכו'.

²⁶ ע"י זהר ח"א קכח סע"א דאפשר שהלשון "תשורי מראש אמנה" היא לשון של עליית מ"ן, וירידת המ"ן היא בא ממידת מ"י שהיא הבינה, וצ"ע

²⁷ ע"י תיקו"ז יא ע"ב: כל אבן דגוון דילה חוור נטילת מחסד ואיהי סגולה דילה רחימו ורזא דמלה (ירמיה לא ב) ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד אבנא סומקא נטילת מן גבורה וסגולה דיליה למהוי אימתו מוטלת על בריין דעלמא אבנא כלילא מתרין גוונין חוור וסומק איהו מעמודא דאמצעייתא ירוק כזהב מסטרא דאימא עלאה דאיהי תשובה קו ירוק דאסחר כל עלמא:

תרגום: כל אבן שהצבע שלה לבן, נוטלת מחסד, והיא, הסגולה שלה אהבה, וסוד הדבר "ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד". אבן אדומה נוטלת מגבורה, והסגולה שלה להיות אימתו מוטלת על בריות העולם. אבן הכלולה משני צבעים, לבן ואדום, היא מעמוד האמצעי, ירוק כזהב מצד האם העליונה, שהיא תשובה, קו ירוק שמקיף כל העולם.

קו ירוק - קו ירוק כו' ר"ל ת"ת מסט' דתשובה שאמרו בגמ' קו ירוק שמקיף ר"ל מסט' דבינה שתשובה מקיף כו' (גר"א תז"ח יא ע"ד).

²⁸ ע"י מבוא שערים (דרוש ברכת הלבנה): והנה החדשים שהם נ"ה דמלכות לעתיד יתחדשו וימלאו כליהם מכח אבא באמצעות אימא ואז לא יצטרך לעבור השפע הבא אליה דרך נ"ה דז"א כי יבא אליהם השפע בלי אמצעות אחר.

²⁹ ע"י זהר ח"ב קפג ע"א: ורזא אוליפנא הכא דבכל שבעת יומין מאלין יומין עלאין נטלא [קדושתא יומא חד ומתאחד דאלין] (קדושה ומתאחד באלין) תתאי והאי תתאה אקרי שבוע דאתקדש בשבעה יומין עלאין וכן בכל שבעה ושבעה מאינון חמשיין יומין עד ולא עד [בכלל] וכד אשתכחו ארבעין ותשע יומין עלאין אשתכחו לתתא שבע יומין דאתקדשו בהו [וכל] (דכל) חד אקרי שבוע דעאל באינון שבע ועל דא כתיב (ויקרא כג טו) שבע שבתות תמימות תהיינה בגין דאינון נוקבין נקט קרא לישנא דנוקבין:

תרגום: וסוד למדנו כאן, שבכל שבעת הימים מאלו הימים העליונים נוטלת הקדושה יום אחד (ומתאחד) של אלו התחתונים, וזו התחתונה נקראת שבוע, שמתקדש בשבעה ימים עליונים. וכן בכל שבעה ושבעה מאלו חמשים ימים, עד ולא עד בכלל. וכאשר נמצאים ארבעים ותשעה ימים עליונים, נמצאו למטה שבע ימים שמתקדשים בהם, וכל אחד נקרא שבוע שעולה באלו השבע. ועל זה נאמר "שבע שבתות תמימות תהיינה". משום שאלו נקבות, תפס הכתוב לשון של נקבות.

תתאי - ור"ל שהספירות דנוק' שהם יומין תתאי כל ספירות מקבלות משבוע א', לפי שכתב הרב שהגבורות כל א' הם ז', והם ז' שבועות, ושהם ז' גבורות וכן החסדים. ונודע שבשבוע ראשון מכניסים חסד א' שיש בו ז' לחסד דז"א, וכן גבורה א' שיש בה ז' לחסד דז"א, ומשם לחסד דנוק', משום שמאירים מז"א שהוא זכר לנוק'. נמצא שבכל שבוע נתקנת ספירה א' מחג"ת נה"י דמלכות, וז"ש כאן דבכל ז' יומין מאלין יומין עילאין שהם ה' חסדים וה' גבורות דאימא, שהם ז' שבועות, שהם מ"ט ימים, נטלא קדושה יומא חד דאלין תתאי דהיינו ספירה אחת מספי' המלכות (מ"מ). שבע יומין - פי' ז"ק דמלכות, שכל א' נתקנה בז' ימים, שהם מהארת חסד א' ומהארת גבורה א', וז"ש וכל חד איקרי שבוע דעאל באינון שבע (מ"מ).

³⁰ ע"י שעה"כ (תפילין ד): בענין השינין שבתפילין של ראש, שין דתלת רישין ושין דארבע רישין, והם שבעה רישין [ע"י זהר ח"ג רכח ע"ב, תיקו"ז י ע"ב, כז ע"א וזהר ח"א רסו עב]. והענין הוא במה שביארנו כי המוחין הם ד' [ח"ב ח"ג], ומתלבשים בנה"י דאימא שהם שלשה אחרים, והרי הם שתי בחי'. וכנגדם הם שין של ארבע רישין מצד א' ושין דתלת רישין מצד אחר. גם יש סיבה אחרת, והוא שהמוחין הם ארבע ובהתלבשם תוך נה"י דאימא נעשים תלת מוחין לבד כנודע, וכנגד שתי בחי' אלו במוחין עצמן היו שני שינין, א' דתלת רישין ואחד דארבע רישין [ע"י ע"ח שער כו פרק ב].

³¹ ע"י בהגר"א בתז"ח כג ע"ב: מוחא סתימאה חכמה קדומה שבכתר שחכמה הוא מחשבה וכתר רעותא כידוע ולכן חכמה שבכתר קוראה רעו דמחשבה וחכמה תתאה סלקא למחשבה עלאה.

³² ספר תהילים פרק מה

(יד) כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה:

בר יוחאי

בר יוחאי:

בר יוחאי אור מפלא³⁷ רום מעלה, יראת מלהביט כי רב לה, תעלומה ואין קורא לה, נמת עין לא תשורף.

בר יוחאי:

בר יוחאי אשרי יולדתך³⁸, אשרי העם הם לומדך, ואשרי העומדים על סודך, לבושי חשן תמיה ואוריך:

ועי' מלואים אות יא.

³³ עי' ס"י פ"א מ"א.

³⁴ עי' רמב"ן בראשית א א הובא במלואים אות יב.

³⁵ עי' תז"ח ד ע"ד: ואף על גב דהא אוקימנא לעיל שרפים וחיות ואופנים בכל אתר דמתחדש בה רזין צריך לאחזרא לון שרפים לקבל גדפין דכרובים וחיות לקבל גופא דכרובים אופנין לקבל רגלין דכרובים דאנון עגולין משגלו ישראל הוו מתמעטין גדפין דחיון וכרוב חד דאיהו עמודא דאמצעיתא אסתלק לגבי ההוא מכסה דאתמר בה (תהלים יח) וירכב על כרוב ויעף אשתאר כרוב תנינא דאיהי שכינתא בגלותא.

תרגום: ואף על גב שהרי בארנו למעלה שרפים וחיות ואופנים בכל מקום שמתחדשים בו רזים צריך להחזיר אותם השרפים כנגד כנפי הכרובים והחיות כנגד גוף הכרובים האופנים כנגד רגלי הכרובים שהם עגלים משגלו ישראל היו מתמעטים כנפי החיות וכרוב אחד שהוא העמוד האמצעי התעלה לאותו המפלא (ומכסה) שנאמר בו (תהלים יח) וירכב על כרוב ויעף נשאר כרוב שני שהיא השכינה בגלות.

³⁶ עי' לעיל הערה 2.

³⁷ עי' גר"א בת"ז קלח ע"א, ש'מופלא' עניינה אוריא, ו'מכוסה' היא מו"ס [אמנם עי' ביאורים ח"א כ ע"ד שמשנה הגרסא כאן, שמכוסה למעלה ממופלא, וע' ס"י יד ע"ג שגורס כמו שכתוב בביאורים, וכן בת"ז ח ג ע"א ד"ה דעליה] [אמנם, עי' בהגר"א בס"י יא ע"ב מופלא על א"א בסוד פלא, ומכוסה עתיק שהוא מכוסה בא"א]. ואתיא כדברינו, שהבירורים נעשו על ידי הזיווג ביניהם. ועי' מלואים אות ד.

³⁸ עי' ספר הפליאה (&): וראה עתה בני והבן קדושת האדם והטיפה שנוצר ממנה מה רומזת אשרינו אשרי יולדתינו המקדש עצמו בשעת תשמיש, ואשרי הולד הנוצר מן הטיפה ההוא כי כפי המחשבה הזכה ונקיה כן יהיה העובר.

וְאָמַרְתֶּם כֹּה לְחַיִּי³⁹, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי:
וְאָמַרְתֶּם כֹּה לְחַיִּי, רַבִּי שְׁמַעוֹן צְדִיקָאִי:
אִישׁ אֱלֹקִים קָדוֹשׁ הוּא, אֲשֶׁרֵי עֵינָי רְאִיתִהוּ, לֵב חֶכֶם יִשְׁכֵּל פִּיהוּ, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי.
וְאָמַרְתֶּם:
בְּרוּךְ הוּא מִפִּי עֲלִיּוֹן, קָדוֹשׁ הוּא מִהַרְיֹן, מְאֹר גְּלִיל הָעֲלִיּוֹן, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי.
וְאָמַרְתֶּם:
גִּבּוֹר וְאִישׁ מְלַחֲמָה, בְּדַת תּוֹרָה תְּמִימָה, מְלֵא מִדַּע וְחֻכְמָה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי.
וְאָמַרְתֶּם:
דָּרֵשׁ כָּל תַּעֲלוּמוֹת, בְּעֵז וְתַעֲצוּמוֹת, עֲלֵה מַעְלוֹת רְמוֹת, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי. וְאָמַרְתֶּם:
הַחֲבֵא בְּתוֹךְ מַעְרָה, מִפְּנֵי הַגְּזֵרָה, שֶׁם לְמַד סֵתְרֵי תּוֹרָה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי. וְאָמַרְתֶּם:
וְשֶׁם נִבְרָא מַעֲיָן לוֹ, וְהָרוּב לְמַאֲכָלוֹ, מַה טוֹב חֶלְקוֹ וְחִבְלוֹ, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי.
וְאָמַרְתֶּם:
זָכַר צְדִיק לְבִרְכָה, דִּין רִיכָא וְכַר רִיכָא, זָכָה רַבִּים וְזָכָה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי. וְאָמַרְתֶּם:
חֲדַשׁ כַּמָּה הִלְכוֹת, הֵם בְּמִשְׁנֵה עֲרוּכוֹת, זֶה הַמְרַגְזֵי מִמְלָכוֹת, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי.
וְאָמַרְתֶּם:
מִהַר אֵת עִיר טְבֻרְיָה, עָשָׂה אוֹתָהּ נִקְיָה, הוֹדוּ לוֹ מִשְׁמִיָּא, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי. וְאָמַרְתֶּם:
יָדַע כָּל הַנִּסְתָּרוֹת, דְּבִרְיוֹ עוֹשִׂים פְּרוֹת, בְּשֵׁל כַּמָּה גְּזֵרוֹת, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי. וְאָמַרְתֶּם:
כָּל יָמָיו אֲשֶׁר חָיָה, אוֹת הִקְשִׁית לֹא נִהְיָה, כִּי הוּא אוֹת עוֹלָם חָיָה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי.
וְאָמַרְתֶּם:
לְכָל יִשְׂרָאֵל הָאִיר, בְּסוּד תּוֹרָה הִבְהִיר, כְּאוֹר הַחֲמָה מְזַהֵיר, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי.
וְאָמַרְתֶּם:
מְקוֹם בְּחַר בְּשִׁמְיָא, עִם הַנְּבִיא אַחֲיָה, זֶה מִפְּנֵי עֲלִיָּה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי. וְאָמַרְתֶּם:
נִחְמַד מְאֹד לְמַעְלָה, זָכָה לִיקַר וְנִגְדְּלָה, בְּתַר עֲלִיּוֹן לוֹ נִגְלָה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי.
וְאָמַרְתֶּם:
סִינֵי סִינֵי לוֹ נִקְרָא, אֲרִי שְׁבַחְבִּנְרָה, מִמְּנוּ תֵצֵא תּוֹרָה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי. וְאָמַרְתֶּם:
עָשָׂה שְׁבָעִים תְּקוּנִים, יְקָרִים מִפְּנִינִים, בְּסֵ תַקֵּן הָעֲלִיּוֹנִים, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי. וְאָמַרְתֶּם:
פָּתַח אֵת פִּיו בְּחֻכְמָה, הוֹצִיא אוֹר תַּעֲלוּמָה, תַקֵּן זְהָרֵי חֲמָה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי.
וְאָמַרְתֶּם:
צְדִיק יִסוּד הָעוֹלָם, גָּלָה מְדַרְשׁ הַנְּעֵלָם, יָכוֹל לַפְטוֹר הָעוֹלָם, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי.
וְאָמַרְתֶּם:
קוּלוֹ זְמַר עֲרִיצִים, וְהִכְרִית אֵת הַקּוּצִים, וְהִצִּיל הַלְּחוּצִים, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי. וְאָמַרְתֶּם:
רָאָה פְּנֵי מְאִירִים, בְּשִׁבְתוֹ עִם חֲבֵרִים, עַת גָּלָה סוּד נִסְתָּרִים, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי.
וְאָמַרְתֶּם:
שְׁלוֹם רַב עַל מִשְׁכָּבוֹ, מַה יָפִיז וּמַה טוֹבוֹ, דּוֹכֵר אֶמֶת בְּלִבְבוֹ, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי.
וְאָמַרְתֶּם:
תּוֹרָתוֹ מִגֵּן לְנוֹ⁴⁰, הִיא מְאִירַת עֵינֵינוּ, הוּא יִמְלִיץ טוֹב בְּעַדְנוּ, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאִי.
וְאָמַרְתֶּם:

³⁹ עי' מלואים אות יג.

⁴⁰ עי' בהגר"א ריש אד"ר: עשרה הרוגי מלכות שהן עשר גבורות [נ.ב. עי' בגלגולים], אבל ר"ש וחברייא היו עשר חסדים.

בגלגולים - עי' שם הקדמה כו, ז"ל, והעשרה חסדים דא"א, הם לבושי הנשמות של עשרה תלמידי הרשב"י ע"ה, הנזכר בזוהר ובאדרא רבא קדישא, ובספר התקונין, והם, ר"א בנו, ור' אבא, ור' יהודה, ור' יצחק וכו', עכ"ל. ועי' שער הגלגולים הקדמה לט, שבגלל זה לא הוצרכו למות כמו עשרת הרוגי המלכות. והנה עי' ב"ע קי ע"ב וז"ל, בזמן גילוי האדרות היה הזמן גורם שהיו צריכים

א"ע"י אד"ר (קלא ע"א): **הוא דיקנא יקירא מהימנא שלימא** - הדיקנא מכונה "מהימנותא" שכן בה הוא אמונת ישראל המשלימה [מגלה] את הא"ס (ב"ע פג ע"א). **דנגדין ביה י"ג נביעין מבויעין** - דהיינו י"ג נביעין דמשח רבות דמו"ס, והמה כנגד י"ב האותיות דג' הויו"ת שבמו"ס, ועם כללותם הרי הוא כנגד התיקון הי"ג הכולל את כל התיקונים (ב"ע פג ע"א). ביאור כפל הלשון "נביעין - מבויעין" דכאן הוא תוצאת זיווגא עילאה של בטישא דאורא ומו"ס. ובהיותם בשרשם באורא הם בבחי' נביעין שכן הם אינם אלא מעיינות של שפע האור, ובהתפשטותם במו"ס הם מכונים מבויעין, שכן באורא הוא מקום תחילת ג' ההויו"ת דס"ג, והמה י"ב אותיות, ועם כללות ע"ק הם י"ג (ב"ע פג ע"ב). **דמשח רבות טבא** - בסוד שמן המשחה, שבו נמשחו מלכים וכה"ג (ב"ע פג ע"ב). בתלת עשר תקונין מתתקנא. רשב"י גילה את העמקות של הדיקנא, וזה גרם זווג עילאה של אורא ומו"ס.

בע"י אד"ר קכט ע"א: **מצחא דגולגלתא, רעוא דרעוין** - זהו התיקון הד' מתיקוני גולגלתא דא"א (בהגר"א על ספד"צ ו ע"ג ד"ה רעוא דרעוין) והוא עצמו מתלבש בכל האצילות (בהגר"א על ספד"צ א ע"ב). נמצא, כי כאן הוא השורש לכל הרצונות ("רעוין") הפרצופים וההיכלות, דהיינו תיקון כל המדריגות (בהגר"א על ספד"צ ו ע"ג ד"ה ואמר רעוא)⁴¹. והנה המצח הוא ג"כ בבחי' דעת, כי המצח הוא מקומו של יסוד דדעת דבינה דרדל"א, והיינו 'מצחא דגולגלתא', ר"ל שא"ע"ג שמדרגת המצחא פחותה מן המוח, מ"מ הוא בכלל הגולגלתא (ב"ע מט ע"א). תיקון זה תיקון כללי הוא, הכולל בתוכו את כל התיקונים של א"א המתפשטים למטה בז"א, וכל התיקונים הנ"ל אינם אלא ענפים ממנו. שרש המצחא נמשך מסוד הרצון הראשון שבצמצום א"ס. במצח הרצון שבכל פרצוף יש שני גילויים: גילוי הכתר⁴² וגילוי הדעת שהוא במקום הכתר. זה האחרון הוא סוד הדעת המאיר במצחא, הרי הוא הזיו הנמשך מהגולגלתא, והוא בחינת היות הרצון הפנימי מתגלה ע"י אותו הזיו (פת"ש א"א טו). **רעותא דזעיר אפינ לקבלי ההוא רעותא** - כאשר מתגלה מצחא דא"א, אזי הוא מאיר למצחא דז"א, הרי הוא התיקון הד' מתיקוני גולגלתא דז"א (בהגר"א על ספד"צ כג ע"ב ד"ה מצחא עד, וכן בהגר"א על ספד"צ ו ע"ג ד"ה ואמר), ואז מתבטלים כל הדינים שבו (ב"ע מט ע"א). **דכתיב (שמות כח) והיה על מצחו תמיד לרצון וגו'** - הציץ היה על מצח הכה"ג לרצות על טומאת קדשים. והנה כל הטומאות הם מסט"א (ע"י אד"ז (רפח ע"ב) ד"ה מצחא דאתגלי), והיינו סוד החסד עילאה דחיוורא דגולגלתא. וחסד דבגו אורא הוא חסד דרדל"א, והוא מתגלה בתמידות, והוא כעין כוונת הכתוב שלא יסיח דעתו ממנו (רש"י שמות שם) (ב"ע מט ע"ב). **וההוא מצחא דאקרי רצון** - האידרא כאן מחדש, שאף המצחא דא"א עצמו נק' רצון ולא רק יסוד דעתיק המגלה את אור ת"ת דעתיק, משום שהמצחא הוא גלויא וכו' (ב"ע נ ע"א). **הוא גלויא דכל רישא** - הוא שפירותא דפרצופא (ב"ע נ ע"א). **וגולגלתא** - מה שמתכסה בגולגלתא, מתגלה שם (ב"ע נא ע"א). **דמתכסייא בארבע מאה ועשרין (נ"א ועשר) עלמין וכד אתגליא אתקבל צלותהון דישראל** - התפילות הם בסוד הקרבנות, והקרבנות עניינם סוד הבירורים העולים. הציץ מרצה על טומאת מקדש וקדשיו, ממילא בזמן שאין גילוי המצח, אז מדקדקים יותר על התפילות, אם הם ראויים

לגילוי הדיקנא שהיה אז העולם מתמוטט בסוד עולם התהו וכו' וזה היה קרוב לזמן שהיו י' הרוגי מלכות שהוצרכו ליהרג על ק"ה להעלות מ"ן דמלכות שנפגמו, עכ"ל. חסדים - ע"י ב"ע ו ע"א, שהמה היו בסוד ה"ח וה"ג שבדעת.

⁴¹ וע"י לש"י כללים ח"א מח ע"ד, שזהו חלק הקד"א שכנגד המצח, והנהירו דרדל"א הוא האורא הגנוז בו, ושורשו הוא בת"ת דרדל"א הנמשך מהדעת דרדל"א, והוא הרעוא דרעוין, והוא הדעת המייחד את האורא עם המו"ס. וע"י בהגר"א על ת"ז קלח ע"ג, שהאורא הוא בבחינת ה"דעת במקום הכתר" ביחס לרדל"א שהוא הכתר דיליה. וכן ע"י שם מח ע"ג שהאורא היא הדעת דרדל"א. וע"י לש"י כללים ח"א קב ע"א שאור האורא נסתם על ידי קד"א ואינו מאיר כי אם דרך המצח, והיינו הרעוא דרעוין.

⁴² המקור לכך שמקום גילוי הכתר הוא במצח הוא בע"ח שער התיקון פרק ב' וז"ל, סוד מצח הרצון הנז' הוא כי תרגום רצון רעוותא. והנה לפי שבחי' ע"ב הוא בראש א"ק שהם בחי' המוחין ומקומם הנז' הוא מבפנים כנגד מקום המצח, ושם נזווגו המוחין, עכ"ל. וע"י בהגר"א על ספד"צ סוף א' ע"א וא' ע"ב, שהצניעותא הנזכר בספרא דצניעותא היא רדל"א וכמ"ש בא"ז (דף רפ"ח ע"ב) "רישא דלאו רישא ולא ידע ולא אתיידע מה דהוי ברישא דא דלא אתדבק לא בחכמתא ולא בסוכלתנו וכו'", והוא רעוא דכל רעוין המתגלה במצחא.

הם להתקבל א"ל, אמנם כאשר מתגלה המצחא, אזי מתקבלות התפילות בלא עיכוב ומונע, ואין מדקדקים אם ראוי המתפלל שתפילותיו יתקבלו ברצון א"ל (ב"ע נא ע"א).

ג ע"י אד"ר קלד ע"א: **תקונא עשיראה נחתין שערי תחות דיקנא וחפיין בגרונא תחות דיקנא** - היינו השערות הקטנות שתחת הזקן על חלק הגרון השייך לדיקנא, ושערות אלו אינם שווין זה עם זה (בהגר"א על ספד"צ יט ע"ב ד"ה חפיין). הדינים נאחזים בגרון בסוד ג' שמות אלקים דקטנות (ע"י ע"ח שער הצלם פרק ג') ובבחינת כורסייא דשביבין (לעיל קכח ע"ב), ושרשם העליון הוא בגרון דע"ק, שם מתהפכין לרחמים ומתכפייין על ידו, והוא בחי' בינה דע"ק שירדה בגרון. ומבינה דינין מתערין (זהר ויחי רכ ע"ב), ולכן הם נכפים על ידי שערות הדיקנא הגדלים שם (ב"ע קכח ע"ב). ובגלל זה הם קטנים שכן אין עיקר תכליתם להמשיך שפע אלא להגן על הדינים שבגרון (פת"ש א"א מ"ד). **קום ר' יהודה, קם ר' יהודה, פתח ואמר (ישעיה ב) ובאו במערות צורים ובמחלות עפר מפני פחד יי' וגו' -** כאן הוא הגילוי הכללי של הדיקנא שפעולתו להוריד את הרשעים ולהעלות את הצדיקים (בהגר"א על ספד"צ יח ע"א ד"ה ואמר יקירותא). ודבר זה יתקיים לעתיד לבא, אז יכנעו כל הקליפות, וכל העו"ג מחריבי בהמ"ק יבקשו להתחזק מצד הסט"א. "צור" הוא בחינת נוק' דקלי', ובסוד מאמר רבותינו ז"ל "לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים" ובסוד ט"ס דנוק' דז"א שירדה לנוק' דקלי', ו"מערות צורים" הוא יסוד דנוק' דקלי'. שכן גבורות בונים את יסוד דנוק' ע"י חפירה דשקיע לגיו, אלא שבקדושה הוא בסוד באר מים חיים, ואילו בסט"א הוא סוד מערה ששם המים אינם חיים אלא מכוונסים (ב"ע קכח ע"ב). **מפני פחד יי' -** באידרא נאמר ד"ז בלשון תימה, להקשות הכיצד יתכן שפחד ה' יהיה טעם לחיזוק הסט"א. אלא כך היא המדה, שכל מי שסופו להתחלש מתחזק תחלה, כענין שנאמר "לפני שבר גאון" (משלי טז יח), וזו כוונת האידרא בהביאו את דברי הפסוק "מפני פחד ה'" שכן ביום ההוא ישפיע השי"ת את הדינים הקשים מסט"א לערוץ את הרשעים (ב"ע קכח ע"ב).

ד ע"י תיקו"ז א ע"א: פתח⁴³ ר"ש ואמר והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע (דניאל יב ג) דאיהו כליל כל גוון זהר טמיר וגניז⁴⁴ זהר בהיר בשחקים זהר זריק נצוצין ומבהיק כברק לעיינין זהר זהיר חוור כסיהרא זהר זהיר סומקא כמאדים זהר מבהיק כליל ירוקא כחמה זהר ירוק ככוכב זהר כליל חוור וסומק זהר זהיר לכל עיבר כמאן דמחא בפטיש וזריק שביבין לכל סטרא הכי מהאי זהר זהרין כמה נשמתין דאינון זהרין כלהו ברקיע:

תרגום: פתח ר"ש ואמר "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע" שהוא כולל כל צבע: זהר נסתר וגנוז, זהר בהיר בשחקים, זהר זורק ניצוצות ומבהיק כמו ברק לעינים, זהר זוהר לבן כלבנה, זהר זוהר אדום כמו מאדים, זהר מבהיק כולל ירוק כחמה, זהר ירוק ככוכב, זהר כולל לבן ואדום, זהר זוהר לכל צד, כמי שמכה בפטיש וזורק ניצוצים לכל צד. כך מהזהר הזה זוהרות כמה נשמות שהם זוהרות כולן ברקיע.

בהגר"א: כזהר הרקיע דאיהו כליל כל גוונין - איהו יסוד (זהר ח"ג רלו ע"א) ולכך נקרא כל: **זהר טמיר וכו' -** ע' תז"ח בהגה"ה (מג ע"ג), ובדפוס זאלקאווי בתיקונים כאן, ותמצא נ"א ופירושה: [א"ה וז"ל נוסחא אחרינא, תאנא והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע, דאיהו זהר טמיר וגניז דא כת"ר, זהר בהיר בשחקים דא חכמ"ה, זהר זריק נצוצין ומבהיק כברק לעיינין דא בינ"ה, זהר חוורו כסיהרא דא גדול"ה, זהר זהיר סומקא כמאדים דא גבור"ה, זהר מבהיק כליל ירוקא כחמה דא תפאר"ת, זהר ירוק ככוכב דא נצ"ח, זהר כליל אוכם וסומק דא הו"ד, זהר זהיר לכל עיבר, כמאן דמחא בפטיש וזריק שביבין לכל סטר דא יסו"ד]: **הכי מהאי זהר זהרין וכו' -** ר"ל כמו מאן דמחי בפטיש כו' כן מהאי זהר כו': [ובמ"א בליקוטיו וז"ל מצאתי כתוב, נשמתין דמתיבתאן שהן במתיבתות הידועים, שהן נגד ו"ק כמ"ש בתז"ח (ה ע"ב): **ולכל שמהן -** כבר כתבנו שהן ד' מדרגות, לבוש והיכל וגוף ונשמה, לבוש והיכל א', ונשמה ב' נפש ורוח: **טמיר וגניז -** כתר, וכו' ב' מדרגות, במופלא ממך ובמכוסה ממך וזהו טמיר וגניז: **בהיר בשחקים -**

⁴³ הצינור של מעלה (הדרת מלך זהר ח"א א ע"א).

⁴⁴ ע"י לש"ו כללים ח"ב קלב ע"ג, שי' אלה הם י' ספירות שבכל אור ואור אשר מהמלכות דאצילות עד מלכות דא"ס.

חכמה, שמשם אור אוריא עלאה⁴⁵: זריק ניצוצין כו' - בינה, שמשם בוצינא⁴⁶, דזריק ניצוצין כידוע⁴⁷. שסוד נהורין וניצוצין, נהורין בחכמה, וניצוצין בבינה, שהן אוריא ובוצינא⁴⁸, ועי' בתוספתא (ח"ב סח ע"ב) מההוא נהירו נפקין נהורין, וניצוצין נפקין מאינון תרעין כו'⁴⁹: חוורו כסיהרא - חסד ששם הסיהרא, ברתא דאברהם⁵⁰, כמ"ש בתיקון סט (קל ע"א⁵¹), ובס"י (פרק ד)⁵², ושם שמאדים בגבורה: זהיר לכל עיבר כמאן דמתא פטיש כו' - הוא יסוד, שבו מכין⁵³ האורות ונצצין, שהוא הרקיע המבדיל. ומכאן אור ישר מכין האורות וחוזרים באור חוזר, כמ"ש בנע"ח⁵⁴. ועוד שבה"ס מתפשטים ה"ח, וביסוד הגבורות⁵⁵, ושם נצצין⁵⁶:

⁴⁵ עי' דברי רבינו בסד"צ ד ע"ג וז"ל, ואבא מקבל מחסד (דעתיק), ואמא מגבורה בוצינא דקרדינותא, לכן נקרא אבא אוריא דכיא, ואמא אשא דכיא, עכ"ל.

⁴⁶ בוצד"ק, היינו שורש הגבורות, ול"ד בחי' בוצד"ק שהוא גבורות דדעת דעתיק (עי' דברי רבינו על ספד"צ ו ע"א והכלל). ואולי כאן היקידה המוזכר.

⁴⁷ עי' זהר (ח"ב רנד ע"ב): ותא חזי רישא שירותא דמהימנותא גו מחשבה בטש בוצינא דקרדינותא וסליק גו מחשבה ואפיק ניצוצין נציצין זריק לתלת מאה ועשרין עיבר ובריר פסולת מגו מחשבה ואתבריר.

תרגום: ובא וראה ראש ראשית האמונה תוך המחשבה מכה הניצוץ החזק ועולה תוך המחשבה (ומוציא) ניצוצות וזורק ניצוצות לשלש מאות ועשרים עברים ובורר פסלת מתוך המחשבה ונברר. עי' במב"ש לה ע"ד שביאר מאמר זה באריכות, ועי' לש"ו ספר הביאורים טנת"א פ"ה אות מח, וכן עי' לש"ו דע"ה בדרוש ש"ך ופ"ר ורפ"ח סי' ב.

⁴⁸ דהיינו בכל דרגה ודרגה ול"ד פרטים בא"א.

⁴⁹ ז"ל בשלימות: לגו בגו אתטמר ואתגניז ההוא רשימו כיון דאתגניז ביה ועאל בגויה אתמליא נהורא מההוא נהירו נבעין נהורין וניצוצין נפקין מאינון תרעין ונהרין כלא.

תרגום: לפני ולפנים נטמן ונגנז אותו רושם כיון שנגנז בו ונכנס לתוכו מתמלא באור מאותו האור נובעים אורות וניצוצות יוצאים מאותם השערים ומאירים הכל.

עיי"ש בזהר הרקיע, יהל אור וברית יצחק.

⁵⁰ עי' זהר (חלק א דף ריט ע"א): תניא אמר רבי יצחק כתיב (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה הללויה אימא ידיעא הבנים מאן אינון אמר רבי שמעון הא תנינן תרין בנין אית לקב"ה חד דכר וחד נוקבא דכר יהביה ליעקב דכתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל וכתוב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר בת יהבה לאברהם דכתיב (בראשית כד א) ויהו"ה ברך את אברהם בכל בת היתה לו לאברהם ובכל שמה.

תרגום: למדנו, אמר רבי יצחק, כתוב "אם הבנים שמחה הללויה". האם הידועה. הבנים מי הם. אמר רבי שמעון, הרי שנינו שיש שני בנים לקדוש ברוך הוא, אחד זכר ואחד נקבה. הזכר נתן אותו ליעקב, שכתוב "בני בכורי ישראל", וכתוב "ישראל אשר בך אתפאר". בת נתן לאברהם, שכתוב "וה' ברך את אברהם בכל", בת היתה לו לאברהם, ו"בכל" שמה.

⁵¹ ז"ל: יהושע דהוה כגוונא דסיהרא דאיהי שכינתא. ועי' דברי רבינו קנ ע"ג ד"ה גוונין דעינא: חוור לבנה שהיא חוורא וכן כל כוכב בגוונא דיליה ולבנה היא כוכב ראשון באצילותה וצדק אחרון צדק יקראהו לרגלו ובימי אברהם אתהדר צדק למזרח וכמ"ש בס"י יום א' לבנה ואמר ואינון כגוונא דחסד כו'. ועי' דברי רבינו בסד"צ י ע"ד שכתוב שאברהם תחילה היה במלכות ונהפך לחסד. וכן עי' דברי רבינו לקמן עד ע"ג.

⁵² משנה ח: (בבא א') המליך אות ב' בחכמה וקשר לו כתר וצרפן זה בזה וצר בהם לבנה בעולם יום ראשון בשנה ועין ימין בנפש זכר ונקבה.

⁵³ עי' שער אנ"כ ט ושעה"ק מא ע"ב שבטישה (מכין) היא לשון של זיווג.

⁵⁴ בנוף ע"ח עי' הק' ע"ח שזה ספר של הר' מאיר פאפירש שאין לנו. אמנם עי' שער מאמרי רשב"י וזהר הרקיע שמות ב ע"א.

⁵⁵ עי' פע"ח שער התפילין פרק טז: דרך הד', הו"ה הוא בענין החסדים והגבורות, כי תחלה הוא אות י' בסוד הדעת של ז"א, שיש בו ה"ח ה"ג, הרי י'. אח"כ אות ה', הם ה"ח המתפשטין תוך ז"א מחסד עד הוד שבו. אח"כ אות ו' הוא היסוד, שבו הנקרא ו' זעירא, כי שם נקבצים ה"ג, בסוד והיה האוכל לפקדון לארץ והה"ג האלו עצמם הם ה' אחרונה דהו"ה.

⁵⁶ כדלעיל ד"ה זריק, נהורין בחכמה וניצוצין בבינה.

הברישה דעטרא⁵⁷ אית ד' שורין לד' סטריין ואינן מגדלות⁵⁸ כד"א (שיה"ש ה יג) מגדלות מרקחים מהו מרקחים כמה דאת אמר (שם ג ו) מכל אבקת רוכל ועל כל מגדלא ומגדלא ג' פתחין קביעין באבנין טבן מכל סטרא וסטרא האי עטרא נהירא (ס"א טהירא) (ס"א טמירא) בדלוגין דאופיר בגין יקרא דמלכא כמה דכתיב (ישעיה יג יב) אוקיר אנוש מפז וגו': תרגום: בראש העטרה יש ארבע חומות לארבעה צדדים, והם "מגדלות" כמו שנאמר "מגדלות מרקחים". מה זה "מרקחים", כמו שנאמר "מכל אבקת רוכל", ועל כל מגדל ומגדל שלשה פתחים קבועים באבנים טובות מכל צד, וצד עטרה זו מאירה (מאירה נ"א טמירה) בדלוגים של אופיר בשביל כבוד המלך, כמו שכתוב "אוקיר אנוש מפז וגו' [ואדם מכתם אופיר]".

ו עי' זהר ח"א יג ע"ב: נעשה אדם בצלמנו כדמותנו נעשה אדם בשותפא כלל דכר ונוקבא בצלמנו.

בשותפא - ת"ת ומלכות יחד יקרא אדם (אור יקר) זו"ג (רח"ו). ועי' זהר ח"א מז ע"א: נעשה אדם בצלמנו כדמותנו (בראשית א כו) דאתכליל בשית סטריין כליל מכלא כגוונא דלעילא בשייפי מתקנן ברזא דחכמתא כדקא יאות כלא תקונא עלאה נעשה אדם רזא דכר ונוקבא כלא בחכמתא קדישא עלאה בצלמנו כדמותנו לאשתכללא דא בדא למהוי (חד) [הוא] יחידי בעלמא שליט על כלא.

תרגום: "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", שנכלל בששה צדדים כלול מהכל כדוגמא שלמעלה, באיברים מתוקנים בסוד החכמה כראוי, הכל תיקון עליון. "נעשה אדם", סוד של זכר ונקבה, הכל בחכמה קדושה עליונה. "בצלמנו כדמותנו" להתקן זה בזה להיות (אחד) הוא יחידי בעולם השולט על הכל.

בשית סטריין - פי' אדה"ר היה נכלל מו"ק דז"א והמלכות כלולה עמהם והם נקראים צלם ודמות וז"ש הכתוב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו (מ"מ).

ועי"ש כב ע"א: ויאמר אלהים נעשה אדם (בראשית א כו) סוד יהו"ה ליראיו וגו' (תהלים כה יד) פתח ההוא סבא דסבין ואמר שמעון שמעון מאן הוא דאמר ויאמר אלהים נעשה אדם מאי ניהו הכא האי אלהים אדהכי פרח ההוא סבא דסבין ולא חמא ליה וכמה דשמע רבי שמעון דהוה קרי ליה שמעון ולא רבי [שמעון] אמר לחברוי ודאי האי הוא קב"ה דאתמר ביה (דניאל ז ט) ועתיק יומין יתיב הא כען איהו שעתא למפתח בהאי רזא דודאי הכא אית רזא דלא אתיהיב רשו לאתגליא וכען משמע דרשותא אתיהיב לאתגליא

תרגום: "ויאמר אלהים נעשה אדם", "סוד ה' ליראיו וגו'". פתח אותו זקן הזקנים ואמר, שמעון שמעון, מי הוא שאמר "ויאמר אלהים נעשה אדם", ומי הוא כאן אלהים זה. בין כך פרח אותו זקן הזקנים ולא ראה אותו. וכמו ששמע רבי שמעון שהיה קורא לו שמעון ולא רבי שמעון, אמר לחברוי, ודאי זהו הקדוש ברוך הוא, שנאמר בו "ועתיק יומין יתיב" [ועתיק הימים יושב]. הרי כעת זוהי שעה לפתוח בסוד הזה, שודאי יש כאן סוד שלא ניתן רשות להתגלות, וכעת משמע שנחנה רשות להתגלות.

נעשה אדם - במאמר נעשה אדם ואתחא, בינה ומלכות (רח"ו).

⁵⁷ בראש הכתר יש ד' תחומין בסוד ד' קווין של מ"ם סתומה, כל קו מהן הוא סוד נר"ן, גי' ק"ו, וד' פעמים קו גי' חיר"ת, שצריך להוסיף שמירה על שמירה, ואינו די בגדר של חכמים אלא לעשות משמרת למשמרת, והן סוד ראש"י החיר"ת, סוד גד"ל גבר"ר נור"א גי' ראש"י, וכן ריש"א, וכן סתימ"א, שצריך האדם לגדור ולסתום פרצות מה שפרצו ראשונים, ובפרט בסוד היחוד צריך לגדור עצמו מאד, ולסתום פיו שלא לשאול קושיא במה שמופלא ומכוסה ונגרע ממנו, אלא להאמין באמונה שלימה, ולהתחזק באמונה גדולה מכל צד מד' סטריין, דהיינו בסוד הקצה מהם (רמ"ז).

⁵⁸ כמו שהמגדל עומד בקצה והוא חוזק העיר, כמו כן זה נקרא בשם מגדל, והן סוד מגדלות מרקחים [שה"ש ה], כי סוד ש"ם הנ"ל הוא מגד"ל ע"ז שם יהו"ה [משלי יח], והיינו סוד היחוד הוא יהו"ה אלקינו יהו"ה [דברים ו] גי' מגד"ל ע"ז, והן שם מברוך שם כו', ויהו"ה מיהו"ה אלקינו שהכל אחד, ושני פעמים מגד"ל ע"ז גי' רק"ח, שהרקיע הח' אשר למעלה מראש"י החיר"ת הנ"ל, הוא הרקיע אשר כעין הקר"ח הנור"א [עי' יחזקאל א], גי' עשר"ה, שורש נקודה של יצ"ר הר"ע, כולל העשר דרגין של העש"ר ספירות בסוד שע"ר הנר"ן, אשר ממנו כל המגדלות מרקחים, מעשה רק"ח של קטרת, שהיה משריף הר"ן איש של קר"ח, והן סוד השרפים חומת אש, ואלו המגדלות מרקחים כלולים מכל אבק"ת רוכ"ל גי' כ' רק"ע, ולשון אבקת רוכל הדבקת של הריחין טבן (רמ"ז).

סבא דסבין - הוא עתיק, כמ"ש הרשב"י לקמן, כי או"א נקראים זקנים, ועתיק ואריך נקראים סבא דסבין, וקים ליה לרשב"י שהוא עתיק ולא אריך (מ"מ).

ז עי' זהר ח"ג רמג ע"א: אבק דיעקב לאולפא זכותא על צלותא בכמה משריין דחובין (ד"א דזכוון) דאינון (ס"א חילין) חבילין ומשריין דמתכנשין עמיה לאולפא זכו עלה ואבק דרגא דסמאל סליק בכמה משריין דחובין לאולפא חובין עלה ודא צלותא דערבית דאקרי סלם דיעקב דבה (בראשית כח יב) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו אליו דסלקין חובין ונחתין זכוון תחותיהו ואליו סלקין זכוון ונחתין חובין תחותיהו ומשפילין לון בכמה קרבין: דאינון מארי תריסין במלחמתה של תורה עד דישתמע קרבא לטורין רברבין דאינון אברהם יצחק ויעקב וה"ד (מיכה ו ב) שמעו הרים את ריב יי ריב דצלותא ריב דאורייתא: תרגום: אבק של יעקב [עולה למעלה], ללמד זכות על התפלה בכמה מחנות של חובות (זכויות) שהם (חיילות) קבוצות ומחנות שמתאספים עמו ללמד זכות עליה, והאבק במדרגה של סמאל עולה בכמה מחנות של חובות ללמד חובות עליה, וזו תפלת ערבית שנקראת סולם יעקב, שבה "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו", אלו שמעלים חובות ומורידים זכויות תחתיהם, ואלו מעלים זכויות ומורידים חובות תחתיהן, ומשפילים להם בכמה קרבות. שהם בעלי מגנים במלחמתה של תורה, עד שנשמעת המלחמה להרים הגבוהים, שהם אברהם יצחק ויעקב, זהו שכתוב "שמעו הרים את ריב ה'", ריב התפלה וריב התורה. עי' אור יקר ריש אד"ר: רומחין היינו ללחום מלחמתה של תורה חידושים שהיו מחדשים כל אחד ואחד.

עי' אור יקר ח"ג רעו ע"ב: במלחמתה של תורה כמה לבושין דהיינו תיקוני התפלות וסדרי הברכות תשבחות והודאות ותקנו בזה כמה דינים וענינים שהם כולם תכשיטין לתורת והם לבושי תורה.

ח עי' זהר ח"ב לז ע"א: זכאה חולקיה דמשה דעליה כתיב (שם מה ג) יפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך על כן ברכך אלהים לעולם (שם ח) אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחבריך יפית מבני אדם⁵⁹ משת וחנוך⁶⁰ הוצק חן בשפתותיך⁶¹ מנח ובניו⁶² על כן משחך אלהים אלהיך⁶³ מאברהם ויצחק שמן ששון⁶⁴ מיעקב מחבריך⁶⁵ משאר נביאי וכי גבר דסליק בדרגין עלאין⁶⁶ דלא סליק בר נש אחרא לא ידע מה דאמר: תרגום: אשרי חלקו של משה, שעליו נאמר "יפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך על כן ברכך אלהים לעולם", "אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחבריך". "יפית מבני אדם", משת וחנוך. "הוצק חן בשפתותיך", מנח ובניו. "על כן משחך אלהים אלהיך", מאברהם ויצחק. "שמן ששון", מיעקב. "מחבריך", משאר נביאים. וכי גבר שעולה בדרגות עליונות שלא עולה שום אדם אחר לא יודע מה שאומר.

⁵⁹ כלומר מכל ימים שבבני אדם א"כ הם חנוך ושת, שת שממנו הושתת העולם, חנוך שנאמר בו ויתהלך חנוך וכ"ש שאר הצדיקים שבעשרה דורות (אור יקר).
⁶⁰ משת וחנוך עד נח הם נקראים בני אדם, ומשם ואילך שהצילם נח מהמבול נקראים בני נח (אור יקר).

⁶¹ ונח לא היה החן בשפתיו, שלא התפלל אלא מצא חן בעיני ה' להצילו. והנה בספירות הם שת יסוד, חנוך מטטרון תופר סנדלים, נח יסוד, אבל עושה תולדות שם חם ויפת נגד ג' ענפי היסוד שהם נגדיים לחסד גבורה ת"ת והיינו ביסוד נצח והוד (אור יקר).

⁶² דאלו נח כתיב ונח מצא חן להנצל, ואלו אתה אמרת אם נא מצאתי חן, ונח בחנו הציל בניו, ואתה הצלת בחן שפתותיך כל ישראל (אור יקר)

⁶³ מאברהם ויצחק, אינך בשם אל אלהים חסד גבורה, אלא אלהים בינה שהיא אלהיך שסתם שם זה בבינה (אור יקר).

⁶⁴ מו"ק הנקראים ששון לשון ששה, והיינו מרכבת יעקב, ואפילו בבחי' שהוא נקרא ישראל שעלה במחשבה "משך שמן" מהמחשבה, "ששון" ו"ק בסוד הדעת (אור יקר).

⁶⁵ שכל הנביאים שנתנבאו אח"כ הם תלמידי מרע"ה ונודע שזכות תורת התלמידים תלויה ברב בענין שמרע"ה מאיר בכולם בסוד נשמתם (אור יקר).
⁶⁶ הם הספירות (אור יקר).

טע"י זהר ח"א כו ע"ב: (אנ"א א"ר אלעזר אבא יומא חד הוינא בבי מדרשא ושאלו חברייא מאי ניהו דא"ר עקיבא לתלמידוי כשתגיעו לאבני שיש טהור⁶⁷ אל תאמרו מים מים⁶⁸ שמא תסתכנון גרמיכו דכתיב (תהלים קא ז) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני אדהכי הא סבא דסבין קא נחית אמר לון רבנן במאי קא תשתדלון אמרו ליה ודאי בהא דא"ר עקיבא לתלמידוי כשתגיעו לאבני שיש וכו'.

אמר לון ודאי רזא עלאה אית הכא והא אוקמוה במתיבתא עלאה ובגין דלא תטעון נחיתנא לכו ובגין דאתגלייא רזא דא בינייכו דאיהי רזא עלאה טמירא מבני דרא בודאי אבני שיש טהור אינון דמנהון מיין דכייין⁶⁹ נפקין ואינון רמיזין באת א' רישא וסופא ו' דאיהו נטוי בינייהו (ו)איהו עץ החיים [מאן] דאכיל מניה וחי לעלם ואלין ב' יודייין אינון רמיזין בוויצר ואינון תרין יצירות יצירה דעלאין ויצירה דתתאין⁷⁰ ואינון חכמה בראש וחכמה בסוף תעלומות חכמה ודאי אינון תעלומות מחכמה עלאה⁷¹ דתחות כתר עלאה ואינון לקבל ב' עיינין דבהון תרין דמעין נחתו בימא רבא

תרגום: (אמר רבי אלעזר, אבא, יום אחד הייתי בבית המדרש, ושאלו החברים, מהו שאמר רבי עקיבא לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים שמא תסתכנו בעצמכם, שכתוב "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני". בינתיים זקן הזקנים ירד ואמר להם, רבנן, במה אתם עוסקים. אמרו לו, ודאי בזה שאמר רבי עקיבא לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש וכו'. אמר להם, ודאי סוד עליון יש כאן, והרי פרשוה בשיבה העליונה, וכדי שלא תטעו ירדתי לכם, לגלות סוד זה ביניכם, שהוא סוד עליון טמיר מבני הדור. בודאי אבני שיש טהור הם שמהם יוצאים מים טהורים, והם רמוזים באות א' בראש ובסוף. ו' שהוא נטוי ביניהם הוא "עץ החיים", מי שאוכל ממנו "וחי לעולם". ושני היודייים האלה רמוזים ב"וויצר", והם שתי יצירות, יצירה של העליונים ויצירה של התחתונים. והם חכמה בראש וחכמה בסוף, תעלומות חכמה, ודאי הם תעלומות מחכמה עליונה שתחת כתר עליון. והם כנגד שתי עינים שבהם שתי דמעות יורדות לים הגדול.

ע"י דע"ה ח"ב (דרוש ד' סימן כב אות ד), וזה תמצית דבריו: והנה זה סוד מאמרם ז"ל בחגיגה (יד ע"ב), שכאשר נכנסו לפרדס אמר להם ר' עקיבא, כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים, משום שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני שכן כוונתו היתה לנפש ולרוח אשר בעולמות ב"ע. "אבני שיש טהור" באים מפעולת הגבורה אשר נתגלתה ביום השני דמעשה בראשית, הרי הם היסודים דהנפש והרוח מצד הגבורות המכוננים "אבני שיש טהור" דהיינו שמצד הימין הרי הוא חסד - הוא קדוש, ומצד השמאל - הוא טהור. שכן מהם מתפשטים ויוצאים תוקפא דדינא קשיא. ונקראים כך, משום שכנגדם ישנם "אבני נגף". וכאשר הגבורות הם בתוקף הדינים אזי אין נובעים מהם מים כלל, ולכך נקראים "אבנים", אמנם "אבני שיש טהור" מלאים מים וממותקים בחסדים ונובעים מים תמיד, שכן מזה בא שפע הן לעולמות ב"ע והן לחיצונים.

וזהו שאמר להם ר' עקיבא, כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים, שכן כאשר הכינו את עצמם ליכנס לפרדס, והיתה כוונתם להתבונן בכל עומק פנימיות עולמות ב"ע, לעלות ממדרגה למדרגה, מתחתון לעליון והוא בכלל חכמת הטבע העיונית אשר השיגו החוקרים, והוא הדרגא הראשונה הראויה לנכנס בפרדס, וזהו החיצוניות דעשיה, ואילו הפנימיות דעשיה הוא הנפש העיקרי שבה, המקיים את הטבע, ובו נעשה הפכו, הרי הוא הניסים, והוא על ידי מלאך הסנדלפו"ן.

והנה הנכנס לפרדס, צריך לקשר את החיצוניות דהעשיה בפנימיותה, כל כח וכח באופן בו הוא קשור ותלוי ונמשך מסנדלפון ומט"ט שכן הסנדלפו"ן הוא נוק' דמט"ט, ואח"כ יש

⁶⁷ הם אבא וברתא, והם ב' לוחות התורה הראשונים שנשברו (מ"מ).

⁶⁸ ע"י לש"ו הובא אחרי זההר.

⁶⁹ תיקו"ז קמ ע"א (לש"ו). יהל אור ח"ב כט עג. וע"י בהגר"א על תיקו"ז קא ע"ב ד"ה לפרדס.

⁷⁰ פ' החסדים והשפע מהם בא לעולם יצירה דעילאין אבא האציל עולם האצילות (מ"מ).

⁷¹ מלכות האצילה לב"ע (מ"מ).

⁷¹ פ' חכמה ומלכות שרשם ממוחא סתימאה שתחת גולגלתא דא"א, ונודע כי אבא יונק ממזל הח', שהוא ממוחא סתימאה, ואבא יסד ברתא, וז"ש אינון תעלומות מחכמה עילאה, דתחות כתר עילאה וקראם תעלומות שהם נעלמים, אבא נעלם בפרצופי האצילות ומלכות נעלמת בהיכלותיה (מ"מ).

לקשרם ולמסרם באור שכינתו ית"ש המתלבש בהם. והרי צריך הנכנס לפרדס להיות בקי בכל השמות דמט"ט וסנדלפון השולטים בעשיה, וקישורם ותלייתם בשמותיו של הקב"ה עד למקור המקורות כולם, הרי הוא השם המיוחד יתברך. וכ"ז הוא בעשיה.

ואח"כ יעלה וילך עד"ז ביצירה, לקשר את העשיה ולייחדה ביצירה, ועד"ז יעלה אח"כ בבריאה, ומשם לאצילות. וכאשר מכוון ומייחד את הראוי לזה, ובפרט מי שבשורשו הוא מנשמה גבוהה כוללת, כמו אלו הדי' שנכנסו לפרדס, אפשר לו לתקן עי"ז את כל החטא דעץ הדעת. והגם שאי אפשר לאדם יחיד לתקן את העולם כולו כקודם החטא משום עוון הדור, אך עכ"פ הנה הוא מתקן את מה שנוגע לשורש נשמתו, והוא תועלת גדולה לתיקון הכללי ג"כ, שכן הוא מחליש את כחו של היצר, ומזה נעשה קל לכל א' להתגבר על יצרו.

אמנם הוא, שכל מה שאמרנו שמוטל על הנכנס לפרדס לתקן את החטא הכללי דעץ הדעת בהשכלה, התבוננות, כוונות ויחודים, הנה כ"ז הוא דבר קל לעומת הנסיון העומד לנגדו ממלחמת הס"מ והקליפות כולם, ובפרט בעת עמדו בעולם העשיה, אשר שם הרע מרובה על הטוב. וקשה להבחין בין מה שהוא מצד הקדושה לבין מה שבא מצד הטומאה.

וזהו מה שהזכיר להם ר' עקיבא ואמר, כשתגיעו אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים, שהוא כאשר יתבוננו בהיסודין דנפש ורוח שבעולמות ב"ע, לבוא משם אל הקודש פנימה, כאשר יגיעו אל מציאות היסודין שמצד הגבורות אשר במט"ט וסנדלפון. וכאן הסכנה היא גדולה מאד, שלא להחליף ח"ו וכנ"ל, וזהו שהזהיר אותם ר' עקיבא.

ועומק הכוונה הוא, שתיקון גדול הוא כדי להחליש את הסטרא אחרא ולבטלה, לדבר בגנותה ולמאס אותה, על אף שיותר טוב היה לבטלה בלבו לגמרי ולהתרחק ממנה, כדי שלא לדבר בה ולא להרהר בה מאומה, אלא שאם נתגלגל בה הדיבור ע"י איזה סיבה, אזי ענין גדול הוא לדבר בזילותה וגנותה ולמאס אותה, שכן על ידי זה הוא מחליש את כחו.

וזהו שאמר להם אל תאמרו מים מים, שאל תאמרו שיוצאים מהם שני מיני מים, אחד מים דדכיו דטהרה היתר כשר, דאינון מיין מתיקין, ואחד מים דמסאבו דאינון איסור טמא פסול, מיין מרירין, שהם השפע הנמשך לחיצונים, ולא תהוון שקילין דא לדא, לומר שגם להם ניתן כח לעשות כחפצם ושניהם יונקים בשוה מאבני שיש טהור, שא"כ הוא הרי שעלולים לטעות שמא חס ושלום ב' רשויות יש למטה אלא שכל יניקתם בהשגת ה' ית', וכל קיום הרע הוא רק לפי שעה.

והנה החכם הזוכה ומתחקה על יסודן, לאיזה צורך העמידם שהקב"ה, הוא נזהר שלא להתפעל מהם מאומה, ומבטלם בלבו כמו שהוא האמת, ואינו נותן דעתו עליהם כלל. וזהו שאמר להם, משום שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, ר"ל כי המיין דמסאבו הם מצד הנחש דמליל שקרא על קב"ה.

ועי"ש סימן ה' וזה תמצית דבריו: עד כאן בארנו את הענין דבחינת אבני שיש טהור על יסודן דנפש ורוח אשר בעולמות ב"ע שהוא במט"ט וסנדלפון. אמנם בזה מתבאר עומק הענין דאבני שיש טהור גם באצילות.

ואיתא שם שהאבני שיש טהור המה הב' יודי"ן שיחד עם וא"ו מהוים אות אלף. והענין, שב' היודי"ן האלה עם אות ו' באמצען מרמזים על השילוב דהויה אדני יאהדונה", שהוא י' בתחלה וי' בסוף וי' אותיות באמצע, ושניהם מרומזים באות אחת, להורות על כך ששניהם אחד. הי' בראש הוא מיין דוכרין, הי' בסוף הוא מיין נוקבין, והו' שבאמצע הוא הדעת המייחדם. והנה שני היודי"ן הם מבחי' הגבורות, שכן כל יחוד הוא ע"י שלהובין דרחימו, אמנם כל מציאותם עניינה לפעול חסדים. והנה ה"אבני שיש טהור", המה גבורות המלאים בחסדים, כי אבני שיש המה גם קשים וגם לבנים, קשיים הוא מהגבורות, ולבנוניותם הוא מהחסדים. ואמר "טהור" שכן למטה בעולמות ב"ע, הגבורות הינן שורש לקליפות וממילא הוא טמא, אמנם באצילות הוא טהור. והם רמוזים באל"ף, ללמד על גודל ההעלם שבהם, שהאות א' היא הנעלמת ביותר מכל האותיות.

אות ו' הוא הקו האמצעי המייחד את ב' היודי"ן, שכן בו מתפשט ומתלבש אור א"ס המייחד את הכל, ועל ידו נעשית האצילות אלהות גמורה. המציאות כולה קיימת רק בגלל אור נשמתה, אלא שיש שאור נשמתו מתלבש בה מבפנים, ויש שרק מאירה אליו מבחוץ. כל אלו אשר אור חיותם הוא רק מבחוץ, יתבטלו הם ונשמתם בכיטול גמור. אמנם אלו אשר אור חיותם מתלבש בהם מבפנים, נעשו משכן לאור שכינתו ית"ש, ואזי המה למעשה עצם מעצמות החיים,

ממילא אין שייך בהם מיתה, ולכן הם עומדים וקיימים תמיד בחיים. אמנם כ"ז הוא רק לנשמות, אמנם הגופות אשר שורש מציאותם היא העוה"ז, המיתה מוכרחת בהם מצד עצמם. אמנם מכיוון שפעולת הנשמה בהיותה בעוה"ז היא רק על ידי חיבורה לגוף, ולכן גם הגוף תמיד בחיים, שכן התורה היא מאור הדעת הפנימי הרי הוא אורו ית"ש אשר בפנימיות כל האצילות, ודרך דעת החכמה, הרי הוא הדעת המתפשט ממנו, נמשכת החיות מאור א"ס לעולמות, וע"י הדעת אשר מחכמה תתאה, דהיינו המלכות, מתפשטת חיות לעולמות ב"ע, ולכן נקראת הדעת עץ החיים.

אמנם כל זמן שיש לרע מציאות בעולם, והחיים נמשך למציאות הרע ותולדותיו אשר בעולמות ב"ע, נקראת אותה הדעת אשר מחכמה תתאה בשם עץ הדעת טו"ר, שכן הוא מחיה את הרע ותולדותיו. אך אותה הדעת אשר מחכמה עילאה עומדת במדרגתה לעולם, הרי הוא עץ החיים, אשר מאן דאכיל מיניה וחי לעולם. ואין כוונתו רק לחיי הנצח דלעתיד אשר אז יתבטל המיתה מכל וכל, אלא גם עתה, שהמיתה שולטת בעוה"ז. אמנם מי שדבוק בעץ החיים, נשללת ממנו המיתה גם עתה, והוא חי לעולם.

שני הגילויים הנ"ל של עץ החיים ועץ הדעת נקראו אדם, ע"ש השם מ"ה דהתיקון, שהוא בגימ' אדם, ובו נעשה הכל. והוא אדם דאצילות הכולל זו"ן, הרי הם ז"א ומלכות בסוד עץ החיים, ואדם דבריאה הכולל מט"ט וסנדלפ' ובסוד עץ הדעת. והמה ב' יצירות נפרדות כל אחת לעצמה, שכן אינם שוים זה לזה, ולכן נאמר "וייצר" בב' יודי"ן.

ושניהם נקראים תעלומות חכמה, ע"ש ששרשם הוא בחכמה, וכל א' בהעלם המיוחד לו, זה נעלם במהותו וזה נעלם בהנהגתו.

ושניהם כנגד ב' העיניים שמורידים ב' דמעות ב"ימא רבא". שכן שורש ה"עיניים" הוא בחכמה, ושרשו הוא במו"ס דא"א שיש בו ב' בחי', א' שורש הגבורות וכן שורש החסדים כנ"ל, ובצאתם ממנה מתגלה כל א' בפני עצמו, ובהם מושרשת המציאות של ב' קוים ימין ושמאל, ועכ"ז באצילות כולם הינם קודש קדשים, משא"כ בבי"ע.

יש ד' גוונים בעינים, וכל א' מהם הוא בחי' אחרת של דין. ועל ידי הדמעות מתמתקין הדינים, ולכן איתא בזהר שכאשר רוצה הקב"ה לרחם על ישראל הוא מוריד ב' דמעות, שכן שורש הדמעות הוא באוירא עילאה, ומשם מתהפכין הדינים הקשים לדינין מתוקין.

אם כן, מש"כ שמוריד ב' דמעות, הכוונה היא שהעיניים דז"א מקבלים מיתוק על ידי המו"ס דא"א, ולשון ירידה מתפרש כעין מה שפירש הזהר דבר אחר שהכוונה לעלייה לשורש.

אמנם האמת היא שהם גם בסוד ירידה ממש כלשונו, שהרי מיתוק הדינין יורד למטה לרחם על ישראל, ושתי הדמעות האלו נפרדים לשניים, כך שאותו שבא מגוון סומק נמתק, ואותו שבא מגוון אוכם הוא דין קשה. ושניהם יורדים לחכמה ובינה דבריאה. והנה הדין הקשה יורד לבינה דבריאה הנקראת תהום רבה, ונשאר שם ע"ד שנאמר "וביום פקדי ופקדתי". ובעת הזכות והרצון הוא עומד לנקמא נוקמין מאותן דמעיקין לון לישראל. וכן ב' הדינין דב' הדמעות הנז' הם סוד שורש קין והבל.

עוד איתא בזהר, שב' הדמעות האלה שירדו הינן בגלל תורת ב' הלוחות שנפלו ונשברו, כי הלוחות הראשונות היו מנצח והוד דז"א ובסוד עץ החיים, והלוחות השניות הם מנצח והוד דנוק' ובסוד עץ הדעת. והעינין דז"א הרי הם מנצח והוד דהחכמה שבו, והרי העיניים והלוחות הינם בחי' אחת, וכאשר נשברו הלוחות הראשונות הגיע הצער עד למעלה, ונחתו תרין דמעין מהעינין.

והנה ירידת הדמעין אף היא היתה כדי למתק את הדינין בכדי שלא לכלות את ישראל ח"ו. ועוד, שבירת הלוחות גרמה לחורבן ב' בתי המקדש, שכן בתי המקדש הם בבינה ומלכות, ולכן פגם בנו"ה גורם לפגם במלכות, ומאחר ששורש הפגם הוא בנו"ה דחכמה דז"א לכן הגיע הפגם גם לבינה. ועל זה הוא שאמרו שפרח הו' מבין היודי"ן שבאל"ף, שכן הו' הוא הדעת עילאה, כעין מה שאמרו חז"ל שהאותיות פרחו באויר. וע"י הסתלקות אור הדעת עלאה נתעוררו הגבורות שבב' עינין, אבל על ידי תפילת משה רבינו נחתו ב' דמעות ונמתקו הדינים לעכב את הפורענות ואל למחילה ולא זכו עוד לגילוי דאור הדעת.

ומאז ניתנו לנו לוחות אחרות, שהם מצדו של עץ הדעת טו"ר, שכן התורה שהיא בסוד עץ החיים היא התורה דאצילות, אשר עליה אמרו שהקב"ה יושב ועוסק בתורה, אש שחורה ע"ג אש לבנה. ועסקו של הקב"ה בה הוא שמוציא מן הכח אל הפועל את האורות הכלולים בב' אש לבנה.

העטרין הרי הם חו"ג, דהיינו מה שצריך לשם הנהגת המציאות דכל רגע ורגע. והוא ג"כ ע"ד עסק התורה של בני אדם, שבכל עניין שעוסקים בו, מוציאים את ההשכלות מהכח אל הפועל. והנה החו"ג דאצילות, הרי היא סוד עץ החיים, הוו הגבורות קודש קדשים הרי הוא תורתו של אדה"ר קודם החטא. אמנם מאחר שלא זכו ללוחות הראשונות וניטלו מהם כנוז', הנה ניתנו להם הלוחות השניות, הרי היא אורייתא דבריאה, בסוד עץ הדעת טו"ר, שהגבורות שבה המה מצוות לא תעשה, שכל עניינם הוא לשמור את עצמו ולהרחיק מן הרע.

והוא עומק הציווי של ר"ע לתלמידיו, "כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים", שכן כוונת הד' שנכנסו לפרדס, היתה תיקון חטא אדה"ר, להתבונן, ולעלות ממדרגה למדרגה עד לתורת האצילות בשרשי כל מצוות עשה ולא תעשה, שהם בחו"ג דדעת עילאה, הרי הוא הו' הנ"ל המייחד את ב' היודי"ן. והנה קיים חילוק בין ב' סוגי הלוחות: בראשונות היתה האחדות עצומה בהם מראש ועד סוף, ואם היינו זוכים בהם היה נמשך על ידיהם תיקון האחדות גם למטה, שכן היתה הזוהמא בטלה, משא"כ השניות. שכן כל דבר עליון המתפשט למטה, נעשה לענפין המתפרדין, ואין בהם כח לתקן את מציאות העוה"ז גופה כלל, אלא רק לתקן את העוסקים בה והדבקים בה, שיעלו הם והיא עמהם להתאחד באור הלוחות הראשונות.

ונחזור לענין. אלו הד' שנכנסו לפרדס והיתה כוונתם לתקן את חטא אדה"ר הנוגע לשורש נשמתם, ועלו להתבונן ממדרגה למדרגה לייחד את המדרגות עד אור הדעת עילאה ובסוד עץ החיים, הרי הוא התורה דאצילות. ולכן הזהירם ר' עקיבא ואמר, כשתגיעו לאבני שיש טהור, הרי הם שפעת החו"ג שבאצילות, אמר להם ע"ז אל תאמרו מים מים, ר"ל שאל תאמרו ששני מיני מים הם, כי בהם האחדות היא גדולה מאד, ומה שהם שניים בהשגתנו הוא רק בבחי' גילויים למטה, הרי הוא התורה שבידינו. וכמו כן ע"י התבוננות הזו יומשך אור קדושת האחדות למטה, ועי"כ יידחה הרע מאחזיתו גם למטה, ויושלם התיקון דכוונת כניסתם לפרדס.

שכן אם לא תזהרו בזה לא תתקנו מאומה, וגם תסתכנו בזה, וכנודע שכל מי שמכניס את עצמו לתקן את החטא דאדה"ר, אם לא נזהר כראוי הוא עומד בסכנה גדולה, וכמו שאירע לנח ולנדב ואביהו ושלמה המלך ע"ה, ויותר מכל לאלישע אחר. עי"כ יש לחיצונים שייכות ואחיזה בכל מחשבת ריבוי ופירוד, וכשתאמרו מים מים, ייאחזו החיצונים באותה ההתבוננות והמחשבה ע"מ להתערב בה, ואין סכנה גדולה מזו, שכן הללו ימשכו אחרים שיתפתו אחריהם.

מאחר שנסתלק רזא דאור א"ס מהלוחות הראשונות אולי יש מקום לומר שיש פירוד בין ב' היודי"ן הנ"ל. ועל כך אמר להם "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני", דהא לית תמן פרודא לעילא, כי האמת היא שבאצילות עצמו לא מגיע חטא העושה פירוד ח"ו. ומה שמשמע באיזה מקומות שגם באצילות מגיע פגם, דהיינו הזכות והחובה אשר מגיעים אפילו באצילות, הוא רק בענין הריבוי והמיעוט של הגילויים דאור א"ס, כי לעולם מתייחד אור א"ס ית"ש באצילות, ולכך הוה האצילות לעולם אלהות גמור, אלא שבעת הזכות מתרבה הגילוי דאור א"ס שבה (וזהו ענין כל הברכות כולם), ובעת החוב מתמעט ח"ו.

י עי' זהר ח"א סג ע"א: הקשיבי לישה כמה דאת אמר (איוב ד יא) ליש אובד מבלי טרף ליש דכר לישה נוקבא אמאי אקרי ליש אי משום דכתיב (משלי ל ל) ליש גבור בבהמה או משום דכתיב (איוב ד יא) ליש אובד מבלי טרף ואלא כלא איהו ליש גבורה תתאה ודאתי מגבורה עלאה ליש אובד מבלי טרף בשעתא דאינון נחלין מסתלקין ולא עאלין לגווה כדין אתקרי לישה⁷² דאבידת מבלי טרף דכתיב ליש אובד מבלי טרף ובני לביא יתפרדו ומה דאמר לישה היינו עניה ענתות⁷³ מסכנא דמסכנותא כמה דאת אמר (ירמיה א א) מן הכהנים אשר בענתות וכתוב (מלכים א' ב כו) ענתות לך על שדך מאי איריא אלא כל זמנא דדוד מלכא הוה קיים אסתלק אביתר בעותרא ובכלא.

⁷² ופי' לישה מורה על המלכות כשאין לה שפע כ"כ והיא תשושת כח כנקבה וכשנקראת ליש יש בה לטובה ויש בה להפך ח"ו לטובה ליש גבור בבהמה דהיינו המלכות שנק' ליש מקבלת שפע מגבורה וזהו ליש גבור (מ"מ).

⁷³ קשיא ליה כפל הכתוב אומרו עניה ענתות, ותירץ כי עניה היא הוראת חסרון השפע, ענתות הוא הוראת היות הנאחזים בה העניים וממנה העניות וז"ש אתרא דמסכנותא והם הנולדים בחסרונה וכו' וי"ג מסכנא דמסכנותא, שהוא חוזר העניות וכפל המלות לחוזר הפעולה (אור יקר).

תרגום: "הקשיבי לישה", כמו שנאמר "ליש אובד מבלי טרף", "ליש" זכר, "לישה" נקבה. למה נקרא "ליש", אם משום שכתוב "ליש גבור בבהמה", או משום שכתוב "ליש אובד מבלי טרף", אלא הכל הוא ליש, גבורה תחתונה שבאה מגבורה עליונה. "ליש אובד מבלי טרף", בשעה שאותם נחלים מסתלקים ולא נכנסים לתוכה, אז נקראת לישה שאובדת מבלי טרף, שכתוב "ליש אובד מבלי טרף ובני לביא יתפרדו". ומה שאמר "לישה", היינו "עניה ענתות", עני של עניות, כמו שנאמר "מן הכהנים אשר בענתות", וכתוב "ענתות לך על שדך". מה משמיענו, אלא כל זמן שדוד המלך היה קיים, עלה אביתר בעושר ובכל.

יא עי' זהר ח"א רלז ע"א: רבי שמעון פתח ואמר (תהלים מה יד) כל כבודה בת מלך פנימה כל כבודה דא כנסת ישראל וכבודה בגין דאיהו כבוד דא על דא⁷⁴ דא דכר ודא נוקבא ונ"א דא נוקבא ואתקרי כבודה בת מלך היינו בת שבע בת קול⁷⁵ ודאיהו קול גדול והאי מלך עלאה הוא פנימה⁷⁷⁶ בגין דאית מלך דלאו איהו לגו כוותיה והאי כבודה בת מלך⁷⁸ ממשבצות זהב לבושה⁷⁹ (תהלים מה יד) בגין דאתלבש⁸⁰ ואתאחדת בגבורתא עלאה⁸¹ והאי אוף נמי⁸² מלך אקרי⁸³ ובגינהו (ובג"כ) קיימא ארעא אימתי בשעתא דאתאחדת במשפט כמה דאת אמר (משלי כט ד) מלך במשפט יעמיד ארץ ודא קרינן מלכו דשמיא⁸⁴ ויהודה אתאחד בה וירית מלכותא דבארעא.

תרגום: רבי שמעון פתח ואמר, "כל כבודה בת מלך פנימה". "כל כבודה", זו כנסת ישראל. "כבודה", משום שהוא כבוד, זה על זה. זה זכר וזו נקבה (זו נקבה), ונקראת "כבודה בת מלך", היינו בת שבע, בת קול, שהוא קול גדול, וזהו מלך העליון. היא פנימה, משום שיש מלך שאינו לפני כמותו, וזו "כבודה בת מלך". "ממשבצות זהב לבושה", משום שהתלבשה ונאחזה בגבורה עליונה, וגם זה נקרא מלך, ובשבילה עומדת הארץ. מתי, בשעה שנאחזת במשפט, כמו שנאמר "מלך במשפט יעמיד ארץ". ולזו קוראים מלכות השמים, ויהודה נאחז בה, וירש המלכות שבארץ.

יב וכוונתם זו שמלת בראשית תרמוז כי בעשר ספירות נברא העולם⁸⁵ ורמז לספירה הנקראת חכמה שבה יסוד כל⁸⁶, כענין שנאמר (משלי ג יט) ה' בחכמה יסד ארץ, היא

⁷⁴ כל מקום של"ב מדות מתגלים יקרא כבוד מחכמה ולמטה (אור יקר).

⁷⁵ כל ענין זה הוצרך משום דמלת בת לאו בת כמשמעו שאם היה בת בכל מקום בת ממש כמשמעו לא הוצרך הכתוב לפרש בת מלך דלית מלך אחר שתהיה זאת בת לו אלא מלך פנימי זה וא"כ מאי פנימה, לזה אמר כי מלת בת כבר יכונה על המדות, וכו' (אור יקר).

⁷⁶ פנימאה (אור יקר).

⁷⁷ היא בינה, והטעם הכתוב ענין זה אל הבינה ולא אל הת"ת כדקס"ד, משום דבעי למימר ממשבצות זהב וכו' (אור יקר).

⁷⁸ פ' מבחי' שהיא כבודה מצד ל"ב נתיבות חכמה, והיא בת מלך מצד הבינה (אור יקר).

⁷⁹ ועניינו שהיא מצד הגבורה וזה אינו לה אלא מצד הבינה (אור יקר).

⁸⁰ דאתלבשת (דפ"ו ואור יקר).

⁸¹ דהיינו גבורה למעלה מת"ת (אור יקר).

⁸² פ' מלכות נקרא ג"כ מלך, משום דמלת מלך זכר ומלכות נקבה, והוא זר שתקרא מלך לשון זכר (אור יקר).

⁸³ מפאת הת"ת שהוא מלך זכר תקרא מלכות נקבה, אמנם נקראת מלכות מלך זכר מפאת הבינה (אור יקר).

⁸⁴ דע כי לאה ורחל שניהן נקרא מלכות דתרווייהו נוק' אינון אך רחל נק' מלכות הארץ דהיא נוק' תתאה, ומלכות שמים נק' לאה, וז"ס מל' דארעא כעין מלכותא דרקייעא, ויהודה הוא בחי' לאה ונק' מלכות שמים, כי כונסת שפע מישראל נפקין עלאין, והיא נפימה כי היא מלכות פני' דאימא, גם כי היא בחי' נשמתא לגו, כלת משה, והיא נקרא מלכות שמים וזהו שכתב, ודא קרינן מלכו דשמיא (זהר הרקיע).

⁸⁵ עיין ספר יצירה (פ"א מ"ב): עשר ספירות בלי מה, ועשרים ושתיים אותיות יסוד, שלש אמות ושבע כפולות, ושתיים עשרה פשוטות.

⁸⁶ עי' זהר (ח"א לא ע"ב): בראשית ב' ראשית [נ"א] היא חכמה כמה דתרגם יונתן בראשית בחכמתא) בגין דאיהי תניינא לחושבנא ואקרי ראשית (בגין) דהאי כתרא עלאה טמירא היא קדמאה ועל דלא עייל בחושבנא תניינא הוי ראשית בגין דא ב' ראשית.

התרומה⁸⁷ והיא קדש⁸⁸ אין לה שיעור למיעוט התבוננות הנבראים בה, וכאשר ימנה אדם עשר מדות ויפריש אחת מעשר רמז לעשר ספירות יתבוננו החכמים בעשירית וידברו בה, והחלה⁸⁹ מצוה יחידה בעיסה תרמוז לזה וישראל שנקראו ראשית היא כנסת ישראל⁹⁰ המשולה בשיר השירים לכלה שקראה הכתוב בת ואחות ואם⁹¹ וכבר בא להם זה במדרש (שיה"ש רבה פ"ג סי' תרגום: בראשית, ב' ראשית, (היא חכמה, כמו שתרגם יונתן "בראשית" בחכמה) בגלל שהיא שניה לחשבון, ונקראת ראשית, בגלל שכתר עליון זה טמיר הוא ראשון, ועל שלא נכנס בחשבון הראשית הוא שני, בגלל זה ב' ראשית. ועי' אד"ז (רפט ע"ב): אתר דשירותא אשתכח וכו' הוא נהירו דחכמתא. תרגום: מקום שהתחלה נמצאת, וכו' הוא אור החכמה. ⁸⁷ עי' זהר (ח"א דף ל ע"ב): בראשית ברא אלה"ם רזא (במדבר טו כ) דראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה דא חכמה עלאה דאיהי ראשית. תרגום: "בראשית ברא אלהים", סוד של "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה" זו חכמה עליונה שהיא ראשית. ועי' זהר (ח"ב רעא ע"א): ד"א ויקחו לי תרומה ויקחו לקדש תרומה שהיא יו"ד והיא עשירי ומנלן דעשירי קדש דכתיב העשירי יהיה קדש לקדש ומאי נינהו קדש דכתיב וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל מכל תרומותיכם דכתיב ראשית חכמה יראת יי' אין חכמה אלא יראת השם. תרגום: דבר אחר ויקחו לי תרומה ויקחו לי לקדש תרומה שהיא יו"ד והיא עשירי ומנין לנו שעשירי קדש שכתוב (ויקרא כז) העשירי יהיה קדש לקדש ומהו קדש שכתוב וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל מכל תרומותיכם שכתוב ראשית חכמה יראת ה' אין חכמה אלא יראת השם. ⁸⁸ עי' זהר (ח"ג רצז ע"א): וחכמה עלאה קדש אקרי. ⁸⁹ עי' זהר (ח"ג דף קעד ע"א): ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה וגו' פקודא דא להפריש חלה לכהן חל"ה הכי חושבניה מ"ג ביצים וחומש ביצה חד מחמש ואית חומש חד מן חמשין דאיהו נ' ודא סימן מג"ן דאיהו מיכ"ל גבריא"ל נוריא"ל חלה שכינתא דבאתר דאלין מלאכין תמן אבהן תמן ובאתרא דאבהן תמן שכינתא תמן ובה ויחל בה צלינא הה"ד (שמות לב יא) ויחל משה את פני יי' אלהיו אדני יהו"ה אתה החלות להראות את עבדך ובה חלה זכות אבות ובה תמה זכות אבות לרשעים דהוו מקבלים אגרייהו בהאי עלמא. תרגום: "ראשית עריסותיכם חלה תרימו וגו'", מצוה לו להפריש חלה לכהן חל"ה, כך חשבונה מ"ג ביצים וחומש ביצה, אחד מחמש, ויש חומש אחד מחמשים שהוא נ', וזה סימן מג"ן, שהוא מיכ"ל גבריא"ל נוריא"ל, חלה שכינה, שבמקום שמלאכים אלה שם, האבות שם, ובמקום שהאבות שם, שכינה שם, ובה "ויחל", בה אנו מתפללים, זהו שכתוב "ויחל משה את פני ה' אלהיו" "אדני יהו"ה אתה החלות להראות את עבדך", ובה חלה זכות אבות, ובה תמה זכות אבות לרשעים, שהיו מקבלים שכרם בעולם הזה. ⁹⁰ עי' זהר (ח"א יד ע"א): דאתאחדת בהו כנסת ישראל גבורה דלתתא ודא ה' בתראה דנטלא לון ואתכלילת מנהון. תרגום: שנאחזת בהם כנסת ישראל, הגבורה שלמטה, וזו ה' האחרונה שנוטלת אותם ונכללת מהם. ⁹¹ עי' זהר (ח"ב ק ע"ב): אלא מה דאמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה כתיב ולא כתיב ובעטרה דכל מאן דחמי ההיא עטרה חמי נעם מלכא דשלמה דיליה שעטרה לו אמו הא תנינן קרי לה בת קרי לה אחות קרי לה אם וכלא איהו וכלא הוי מאן דיסתכל וינדע בהאי ינדע חכמתא יקירא וכו' מאנא דהות לתתא היך יתעביד לעילא בעלה דהוה לעילא היך יתהפך וליהוה לתתא בת זוגיה אתעבידת אמיה וכו' הכא אית לאקדמא בקדמיתא מלה חדא דאמרו קדמאי באינון חזוי ליליא דתנן מאן דאתי על אמיה בחלמא יצפה לבינה דכתיב (משלי ב ג) כי אם לבינה תקרא הכא אית לאסתכלא אי בגין דאיהי אם יאות והוה ליה למכתב הכי דמאן דחמא אמיה בחלמא יזכי לבינה אבל מאן דאתי על אמיה אמאי. אלא רזא עלאה איהו בגין דאתהפך וסליק מתתא לעילא ברא הוה בקדמיתא כיון דסליק לעילא אתהפך אילנא ואתעביד איהו מעלמא עלאה ושליט עלה וזכי לבינה. בקדמיתא כד סליק אינש לתליסר שנין מה כתיב (תהלים ב ז) יהו"ה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך כדן איהו לתתא מינה כיון דסליק עלה האי איהו מעלמא עלאה דהא אסתלק בדרגא דיוסף ודא (ס"א ודאי) זכי לבינה. אוף הכי האי מאנא בקדמיתא איהו הוה בדרגא דיוסף בעל אילנא תתאה קיימא ברעותיה ושליט עליה דהא כל נוקבא בדיוקנא דנוקבא אילנא תתאה קיימא כיון דאיהו לא בעא לקיימא בההוא דרגא דיוסף ולא אתקיים לשמשא ביה ולאפשא בעלמא ולמעבד תולדין כדן נחית לתתא ואתעבידת איהי אמיה וההוא פרוקא ירית ירותא דיוסף דהוה הוא בקדמיתא ואיהו נחית לתתא. כיון דנחית לתתא כדן אתקיים ביה יהו"ה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך אתהפך אילנא מה דהוה תחותיה ואיהו שליט עליה אתהדר ושליט ההוא אילנא עליה ואיהו נחית לתתא כיון

כא) בעטרה שעטרה לו אמו, ובמקומות רבים וכן וירא ראשית לו (דברים לג כא) דמשה, יסברו כי משה רבינו נסתכל באיספקלריא המאירה⁹² (יבמות מט ע"ב) וראה ראשית לו ולכן זכה לתורה. הכל כוונה אחת להם ואי אפשר להאריך בפירושו זה הענין במכתב והרמז רב הנזק כי יסברו בו סברות אין בהם אמת אבל הזכרתי זה לבלום פי קטני אמנה מעוטי חכמה המלעיגים על דברי רבותינו.

יג עי' זהר ח"ב כג ע"ב: פתח רבי אבא ואמר (ש"א כה ו) ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום ואמרתם כה לחי וכי דוד לא הוה ידע ביה בנבל דאיהו אמר בגיניה ואמרתם כה לחי אלא ההוא יומא יומא טבא דראש השנה הוה וקודשא בריך הוא יתיב בדינא על עלמא⁹³ ובגין קודשא בריך הוא קאמר⁹⁴ ואמרתם כה לחי לקשרא כה לחי דכל חיין ביה תליין⁹⁵:

דאיהו נחית לתתא ההוא דירית ירותא אתר דיוסף אבוי אקרי ואבוי הוי ודאי כלא איהו על תקוניה ודאי כדקא יאות.

תרגום: אלא מה שאמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה כתוב ולא כתוב ובעטרה שכל מי שרואה אותה עטרה רואה את הנועם של המלך שהשלום שלו שעטרה לו אמו הרי שנינו קורא לה בת וקורא לה אחות קורא לה אם והכל הוא והכל היה מי שיסתכל וידע את זה ידע חכמה נכבדה וכו' כלי שהיה למטה איך יעשה למעלה בעלה שהיה למעלה איך יתהפך ויהיה למטה בת זוגו נעשתה אמו וכו'.

עכשיו יש להקדים בראשונה דבר אחד שאמרו הקדמונים באותם מראות הלילה ששינו מי שבא על אמו בחלום יצפה לבינה שכתוב כי אם לבינה תקרא כאן יש להתבונן אם משום שהיא אם, יפה, והיה לו לכתוב כך שמי שרואה אמו בחלום יזכה לבינה אבל מי שבא על אמו למה. אלא סוד עליון הוא משום שהתהפך ועלה מלמטה למעלה בן היה בתחלה כיון שעלה למעלה מתהפך האילן ונעשה הוא מעולם עליון ושולט עליה וזוכה לבינה.

בתחלה כשעולה אדם לשלש עשרה שנה מה כתוב ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך אז הוא למטה ממנה כיון שעלה אליה הרי הוא מן העולם העליון שהרי התעלה לדרגת יוסף וזה (ודאי) זוכה לבינה.

כמו כן כאן כך הכלי הזה בתחלה הוא היה בדרגת יוסף בעל האילן התחתון עומד ברצונו ושולט עליו שהרי כל נקבה עומדת בדמות הנקבה העץ התחתון כיון שהוא לא רצה לעמוד באותה דרגה של יוסף ולא התקיים לשמש בה ולהתרבות בעולם ולעשות תולדות אז יורד למטה והיא נעשית אמו ואותו הגואל יורש את ירושת יוסף שהיה הוא בראשונה והוא ירד למטה.

כיון שירד למטה אז התקיים בו ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך התהפך האילן מה שהיה תחתיו והוא שולט עליו חזר ושולט האילן ההוא עליו והוא יורד למטה כיון שהוא יורד למטה אותו שירש ירושת מקום יוסף אביו נקרא אביו יהיה ודאי והכל הוא על תקונו ודאי כראוי. [עי' שעה"כ ליל שבת א: והענין הוא כי בהיותה אצלו שוים בקומתם נק' אחותו, וכשמזדווגת עמו נקראת אשתו, וכשעלה בג' דאימא שהוא בתפלת מוסף בלחש, אז נקראת עטרת בעלה כנז' שם ואז נקרא אמו.]

⁹² עי' תיקו"ז (לד ע"א): תא חזי, יהו"ה אדנ"י איהו קודשא בריך הוא ושכינתיה בתרין שוקין יהו"ה לימינא אדנ"י לשמאלא ואינון אספקלריא המאירה ואספקלריא שאינה מאירה בצדיק תרוייהו חד יאקדונק"י.

תרגום: בא וראה, יהו"ה אדנ"י הוא הקב"ה ושכינתו בב' שוקיים: יהו"ה בימין, אדנ"י בשמאל, והם אספקלריא המאירה ואספקלריא שאינה מאירה בצדיק. כאשר שניהם כאחד, יאקדונק"י.

עי' בהגר"א בתיקו"ז (פט ע"א): ב' דרגין הוא בנבואה מסט' דראיה הוא אספקלריא דנהרא ומסט' דשמיעה אספקלריא דל"נ דכתיב בהון ואראה את ה' כו' ואשמע אחרי קול והם ראי' מסט' דתורה שבכתב הו"ה דצריך ראי' שם ושמיעה מסט' דתורה שבע"פ דצריך שמיעה והם ימינא ושמאלא. עי' בהגר"א בתז"ח יח ע"א וז"ל דלא אנהיר סיהרא אספקלריא כו' - כי אין השגה לשום בריה רק בשכינה כידוע רק שמרע"ה אנהיר לה בדרגיה ועביד לה אספקלריא דנהרא, עכ"ל.

⁹³ וכאשר הקב"ה יושב לדין כל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו וזה אומר בכה וזה אומר בכה [עי' מ"א כב ועי' תנחומא שמות יח], והן כפולין בשני פנים כ"ה וכ"ה נש"ב כלל האותיות שמצרף בג' בחי' חד"ר (הגרמ"מ).

⁹⁴ כלומר ואמרתם לקב"ה, לכן לא נאמר לו או אליו והוא תפלה.

⁹⁵ כי כל אותיות וצורפים הוא במלכות, פסק וגזירת דינא בדיבור היוצא מבין הב' שפה עירין וקדישין, וצריך לקשר וליחד דבר המלכות לחי סוד יסוד, חי עלמין, בסוד תשוב"ה ובטחון כמ"ש שהוא ע"ד גי' כ"ה לח"י, ושם כל חיין תליין שלכן נקרא חי עלמין, שזה יסוד כל העולמות שהוא מלך חפץ בחיים, והוא קשור ויחוד ב' פעמים הב"ל דלעילא ותתא, וזה הכ"ה הוא על צרופי כ"ב אותיות בג' בחינות הנ"ל (הגרמ"מ).

ואתה שלום מאי ואתה אתה מבעי ליה אלא ואתה! כלא לקודשא בריך הוא קאמר בגין לקשרא קשרא דמהימנותא כדקא⁹⁶ יאות⁹⁷:

מכאן אוליפנא דהא לבר נש חייבא אסור לאקדמא ליה שלם⁹⁸ ואי אצטריך יקדים ליה כדוד דברין ליה לקודשא בריך הוא ואתחזי דבגיניה קאמר ואי תימא דרמאות הוה לאו דהא כל מאן דסליק ליה לקודשא בריך הוא ואתחזי דבגיניה קאמר לאו רמאות הוא ומאן דאקדים שלם לזכאה כאילו אקדים ליה לקודשא בריך הוא כל שכן מר דאיהו שלמא לעילא ותתא:

תרגום: פתח רבי אבא ואמר "ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום". "ואמרתם כה לחי", וכי דוד לא היה יודע בו בנבל שהוא אומר בשבילו, ואמרתם כה לחי. אלא אותו יום, יום טוב של ראש השנה היה, והקדוש ברוך הוא יושב בדין על העולם, ובשביל הקדוש ברוך הוא הוא אמר "ואמרתם כה לחי", לקשר "כה" ל"חי", שכל החיים תלויים בו.

"ואתה שלום", מה זה "ואתה" היה צריך [לכתוב] אתה, אלא ואתה הכל לקדוש ברוך הוא אמר, כדי לקשר קשר האמונה כראוי.

מכאן למדנו שאסור להקדים שלום לאדם רשע, ואם צריך יקדים לו כמו דוד, שבירך את הקדוש ברוך הוא ונראה שאמר בגללו. ואם תאמר שזו רמאות, לא. שהרי, כל מי שהקב"ה מעלה אותו, ונראה שבשבילו אמר, איננו רמאות. ומי שמקדים שלום לצדיק, כאלו הקדים לקדוש ברוך הוא, כל שכן מר, שהוא שלום למעלה ולמטה.

⁹⁶ וכדקא (דפ"ו).

⁹⁷ ו' ת"ת עם אתה מלכות (רח"ו), ולפי זה מ"ש ואתה שלם, ר"ל אתה שהיא המלכות קשורא עם הו' ועם השלום שהם גוף וברית שתחילה קשרה דוד עם היסוד לבדו כמ"ש כה לחי ועתה קשרה עם שניהם (מ"מ).

⁹⁸ בראשית קעא ע"ב (הערת הזהר). עי' אבות דרבי נתן פ"ב מ"ג: כשהיה אהרן מהלך בדרך פגע בו באדם רשע ונתן לו שלום למחר בקש אותו האיש לעבור עבירה אמר אוי לי היאך אשא עיני אחר כך ואראה את אהרן בושתי הימנו שנתן לי שלום נמצא אותו האיש מונע עצמו מן העבירה. ועי' גיטין סב ע"א שמותר ליתן שלום לעכו"ם מפני דרכי שלום, ועי' שם בתוס' שלפי הירושלמי אסור. ועי' אור יקר סוף פרשת מקץ.